

Justinijanova rekonkvista

Jelečki, Alen

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:933424>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-02**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Filozofski fakultet

ALEN JELEČKI

JUSTINIJANOVA REKONKVISTA

Završni rad

Pula, 2020 godine

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Filozofski fakultet

ALEN JELEČKI

JUSTINIJANOVA REKONKVISTA

Završni rad

JMBAG: 0303076863, redoviti student

Studijski smjer: Preddiplomski studij jednopredmetne povijesti

Predmet: Umijeće ratovanja u kasnoj antici i ranom srednjem vijeku

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Povijest

Znanstvena grana: Hrvatska i svjetska srednjovjekovna povijest

Mentor: doc. dr. sc. Robert Kurelić

Pula, rujan, 2020 godine

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Alen Jelečki, kandidat za prvostupnika povijesti ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

Alen Jelečki

U Puli, ___25.9___, 2020. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Alen Jelečki dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Justinijanova Rekonkvista koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____25.9_____ (datum)

Potpis

Alen Jelečki

Prilog 1. Prikaz Istočnog Rimskog carstva nakon Justinijanove Rekonkviste, (dostupno na: <https://www.britannica.com/place/Byzantine-Empire/The-successors-of-Justinian-565-610>)

Sadržaj

1. Uvod.....	2
2. Car s vizijom.....	3
3. Vojnici Rekonkviste	8
4. Perzija, vječni neprijatelj.....	14
5. Rekonkvista.....	17
5. 1. Pad Vandalskog kraljevstva	17
5. 2. Iscrpljujući Ostrogotski rat	29
5. 3. Kranji doseg rekonkviste	39
6. Zaključak	40
7. Bibliografija.....	41
8. Internetski izvori	43
9. Popis priloga	44
10. Sažetak	45
11. Abstract	46

1. Uvod

Svoj završni rad pod temom *Justinijanova rekonkvista* odlučio sam pisati iz sljedećih razloga. Car Justinijan sanjao je o obnovi Carstva i njegove slave iz vremena prije provala barbara. Sanjao je o carstvu koje bi bilo sinonim za moć i nepokolebljivost, a kršćanstvo bi bilo religija koja bi carstvo držala zauvijek na okupu. Bio je čovjek snažne volje te nepokolebljiv po pitanju ujedinjenja carstva na svim razinama, teritorijalnoj, religijskoj, kulturnoj i drugima. Mnoge izazove i nedaće, od vanjskih i unutarnjih neprijatelja do prirodnih katastrofa, prebrodio je uz pomoć svoje supruge Teodore te odanih generala poput Belizara i Narzesa. Do zadnjeg daha svog života činio je sve kako bi Carstvo održao snažnim i ujedinjenim. Njegove izoštrene diplomatske vještine spriječile su mnoge barbarske upade, a novoformljena vojska je imala snage da u konačnici nadvlada neprijatelje poput Perzije, Gota, Vandala i svih ostalih koji će zaprijetiti Carstvu. Tijekom rada svjedočit ćemo čestom kršenju nagodbi i primirja, ali i Justinijanovoj nepokolebljivosti. Njegovi generali, posebice Belizar, skoro da su pomicali planine kako bi ostvario san svoga cara. U radu ćemo detaljnije pratiti tijek kampanja u Vandalskom Kraljevstvu, Ostrogotskom Kraljevstvu te u manjoj mjeri protiv Vizigota.

2. Car s vizijom

Car Justinijan, vladar Istočnog Rimskog Carstva te, prema mišljenju mnogih povjesničara, posljednji latinski car na prijestolju Istočnog carstva, rođen je 482. u malom selu zvanom Taurezij (*Tauresina*) za koje se smatra da se nalazilo u blizini današnjeg Niša. Njegov ujak Justin vjernom je vojnom službom prvo postao časnik, a nakon nekog vremena uzdigao se do zapovjednika ekskubitara, osobne carske garde. Nakon smrti cara Anastazija I. Justin je od mnogih carskih službenika dobio značajnu svotu novca kako bi potplatio vojsku i ostale državne službenike da podrže cara po njihovom izboru. Međutim, upravo u taj trenutak se Justinijan umiješao, posavjetovavši ujaka da taj novac iskoristi kako bi sebe postavio za cara. To se je Justinu učinilo primamljivim, a i išlo mu je u prilog da je većina vojske koja je čuvala Konstantinopol bila odana upravo njemu. Našao se s financijskom i vojnom moći da sebe postavi za cara, što je i učinio. Od početka Justinove vladavine Justinijan je bio njegova desna ruka, savjetovao ga je u mnogim stvarima, od vođenja države do diplomatskih spletki, a upravo će po pronicljivoj diplomaciji Justinijan biti zapamćen.

Svoju buduću ženu Teodoru, glumicu niskoga roda, upoznao je negdje oko 520. godine, vjerojatno na njejoj predstavi.¹ Justinijan je zamolio ujaka da poništi zakon koji je zabranjivao ženidbu visokopozicioniranih i plemenitih ljudi s glumicama koje su često radile i kao prostitutke. Justin je zakon promijenio tek 524., nakon smrti svoje žene Eufemije koja se tome protivila. Justinijan i Teodora su 4. travnja 527. bili proglašeni su-carem i su-caricom. Nedugo nakon tog imenovanja Justin je umro te su i službeno inaugurirani.²

Godine 531. Justinijan je tada još mladog Ivana iz Kapadocije promaknuo u prefekta pretorija i rizničara. Justinijan je dobro znao procijeniti koji su ljudi dobri za određene položaje u administrativnom aparatu. Reformirao je upravu, smanjio moć lokalnih upravitelja, uveo nove poreze, a upravo ovo zadnje učinilo ga je jednom od najomraženijih osoba u Carstvu. Kružile su priče kako su Ivanovi ljudi poreze prikupljali i

¹ Norwich John Julius, *Byzantium, Volume 1: The Early Centuries*, Penguin Books, 1990.,112.

² Norwich John Julius, *Byzantium, Volume 1: The Early Centuries*, Penguin Books, 1990.,114.

mučenjem i ucjenama. Prokopije navodi kako je Ivan bio donekle i korumpiran, međutim, Justinijan se nije obazirao na optužbe jer je Ivan bio jako sposoban čovjek.

Odmah pri dolasku na vlast Justinijan je procijenio da mu više plavi (kočijaški tim za kojeg je on navijao) i zeleni nisu potrebni kako bi projicirao svoju moć u Konstantinopolu. Danas bi te dvije grupacije ili udruženja mogli opisati jedino kao svojevrsna kriminalna udruženja na koje uvelike podsjećaju. Bavili su se iznudom i sumnjivim poslovima. Justinijanove mjere protiv stranaka dovele su do ustanka Nika u siječnju 532. koji je ujedinio i zelene i plave protiv Cara. Bijesna rulja je otišla toliko daleko da su za novog cara odabrali Anastazijevog nećaka Hipatija. U tom ključnom trenutku, kada su Justinijan i ostatak carskog dvora bili pred bijegom iz grada, Teodora je uspjela uvjeriti svog muža na ostanak i demonstraciju odlučnosti. Dva generala u usponu koji su se tada slučajno nalazili u Konstantinopolu uz pomoć gradske straže i svojih tjelohranitelja u krvi su ugušili pobunu. Bili su to Belizar i Mundo.³

Mundo je bio vođa Gepida, a od 529. general u Istočnom Rimskom Carstvu. Naime, spomenute godine je poslao izaslanstvo Justinijanu kako bi mu ponudio svoju odanost i vojne usluge u zamjenu za zaštitu. Zahvaljujući izvanrednim vojnim vještinama ubrzo je postao drugi najznačajniji general u Carstvu. Također je ubrzo bio i imenovan *magister militum per Illyricum*.⁴ Neko vrijeme je nosio i titulu *magister militum per Orientem*.

Justinijan je sebe doživljavao nasljednikom rimskih cezara, a on to i jest bio. Jer Carstvo u teoriji nikada nije bilo odvojeno tijelo, nego dva carstva koja čine jednu koherentnu cjelinu i koja se trebaju vječito pomagati i biti u dobrim odnosima. Upravo to je bio jedan od glavnih razloga za pokretanje Rekonkviste. Justinijan je bio rimski car bez Rima i ostalih zapadnih teritorija koji su nekad činili jezgru Rimskog Carstva. Smatrao je da u njegovom staro-novom carstvu trebaju postojati zakon i jedna Crkva kao temelji vlasti uz, naravno, podršku vojske. U pravnoj sferi imao je velikih uspjeha s Gajom Tribonianom koji je kodificirao rimsko pravo i sačuvao baštinu rimskog prava za buduće

³ Norwich John Julius, *Byzantium, Volume 1: The Early Centuries*, Penguin Books, 1990., 117-118.

⁴ Jeffreys Elizabeth, Jeffreys Michael, Scott Roger, *The Chronicle of John Malalas (Byzantina Australiensia 4)*, Melbourne, Australian Association for Byzantine Studies, 1986., 309.

generacije.⁵ Tako je diljem povraćenih teritorija Zapadnog Carstva gradio crkve. No, nijedna se ne može mjeriti s veličanstvenošću i grandioznošću Aja Sofije (grč: Το τζαμί της Αγίας Σοφίας) u Konstantinopolu koju je dao sagraditi nakon što je stara izgorjela tijekom pobune. Međutim, nije uspio pomiriti vjerske razdore, pa su tijekom čitave njegove vladavine nastavili sukobi s monofizitima koji su zadržali prevlast u istočnim i južnim pokrajinama Carstva. Niti na Zapadu situacija po pitanju unificirane crkve nije bila bolja. Papa u Rimu s ostatkom zapadnih biskupa je odbijao prevlast Carigradskog patrijarha, što će u budućnosti dovesti do posljedica koje su vidljive i dan danas. Justinijan je posljednji istočnorimski car koji u je u svakodnevnom govoru koristio latinski, kao i zadnji koji je zapadni svijet vidio iz perspektive ujedinjenog carstva. Tijekom svojeg života nastojao je iskorijeniti u svome carstvu pogane, heretike, arijevence, homoseksualce, astrologe i ostale koji su odstupali od kršćanstva. Tako je, primjerice, 529. naredio zatvaranje nadaleko poznate filozofske škole u Ateni kako bi poganima i simbolički dao do znanja da su prošla stara vremena.⁶

Autor Malalas u kontroverznom djelu *Chronographija* dobivamo izvješća o tome kako Justinijan promiče državnu propagandu.⁷ Tako se primjerice ističe kako je car bio veliki pokrovitelj barbarskih kraljeva tijekom njihovog pokrštavanja. Monumentalnim građevinama isticao je i promovirao svoju vlast. Pred kraj svog života Prokopije je dobio naredbu od Justinijana da napiše propagandno djelo o imperijalnom programu izgradnje raznih reprezentativnih zgrada. Rezultat je bilo djelo zvano „Zgrade“⁸.

Prokopije u svojoj tajnoj povijesti kritizira Justinijana za ekstravagantno trošenje javnog novca i teško oporezivanje. Potonje je, navodi, dovelo do procvata korupcije. Zamjera mu i skupe poklone stranim vladarima, poglavito perzijskome. Ističe da, ako barbari, misleći pritom na Hune, jednom dobiju novac, htjeti će još, i tako u nedogled, kao što je bio slučaj nakon kuge iz 542.⁹ Ne smijemo zanemariti da je, primjerice plaćanjem

⁵ <https://www.britannica.com/biography/Tribonian>

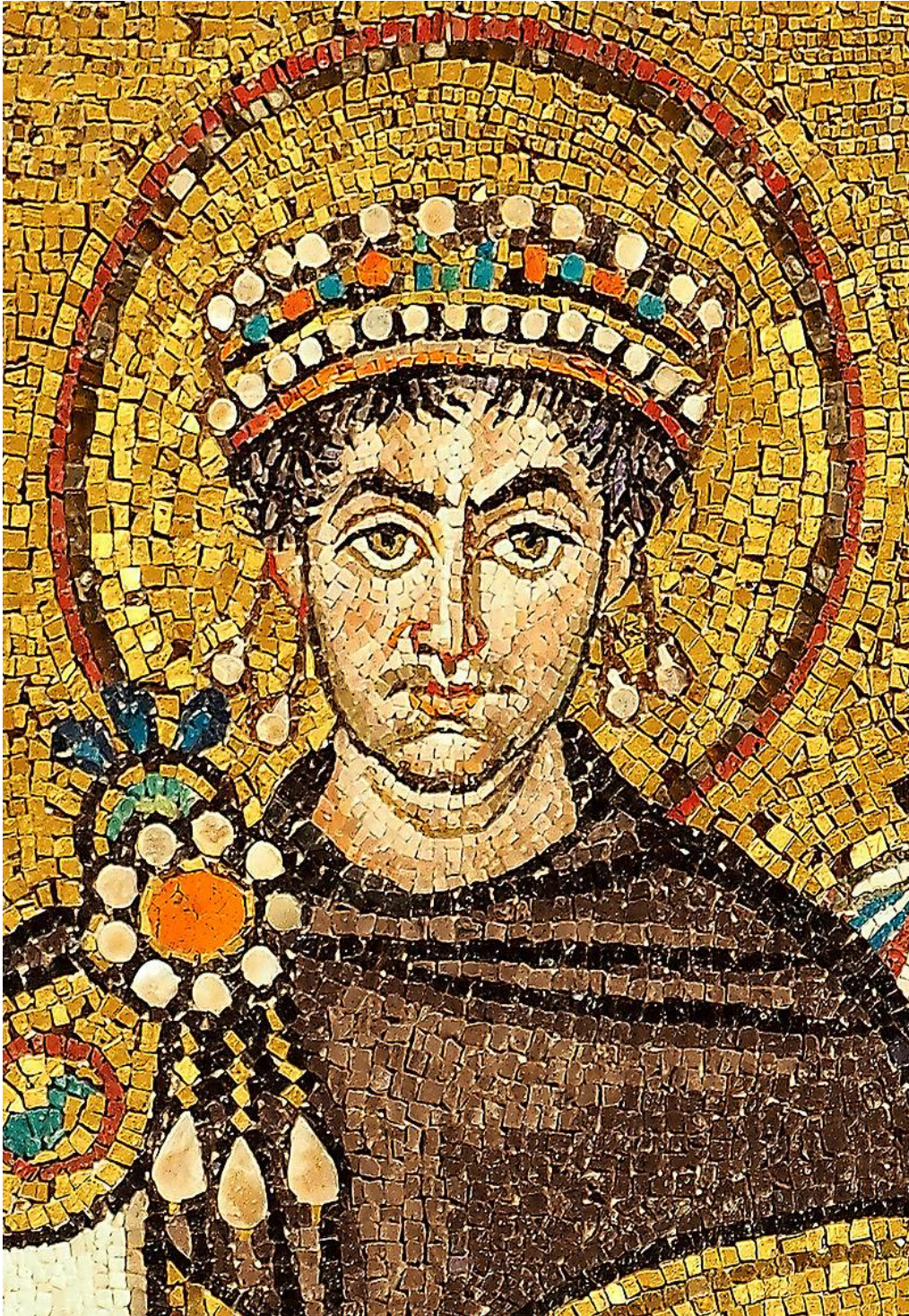
⁶ Vasiliev A.A., *History Of The Byzantine Empire*, Madison, Madison, The University of Wisconsin press, 1930., 101.

⁷ Scott Roger D., Malalas, „*The Secret History, and Justinian's Propaganda*“, *Dumbarton Oaks Papers*, Vol. 39 (1985), 99-109., 99.

⁸ Evans J. A. S., „*Justinian and the Historian Procopius*“, *Greece & Rome*, Vol. 17 (1970), 218-223., 222.

⁹ Gordon C.D., „*Procopius and Justinian's Financial Policies*“, *Phoenix*, Vol. 13 (1959), 23-30., 26.

danka barbarima Justinijan nastavio politiku svojih prethodnika, te će mnogi poslije njega to nastaviti činiti. Prokopije je svoju *Skrivenu Povijest* pisao s pomalo ciničnog stajališta, jer neke stvari poput korupcije se ne mogu iskorijeniti, a pogotovo ne u društvu koje bi isti dan stalo uz razbojnice kao što smo vidjeli u Nikejskoj pobuni. Važno je naznačiti za kraj da je Justinijanova politika imala svoju svijetlu i tamnu stranu medalje. Primjerice skupo plaćanje mira s Perzijom kako bi ostvario svoj san o obnovljenom carstvu je bio prevelik teret za državne financije koji će kasnije doći na naplatu. Te novi porezi koji su bili visoki i stvarali represiju su osiromašili dobar dio stanovništva što će također nakon njegove smrti izazvati korjenite društvene promjene.

Prilog 2. Freska s prikazom Justinijana, San Vitale (Ravenna), (dostupno na: [https://en.wikipedia.org/wiki/Justinian_I#/media/File:Mosaic_of_Justinian_I_-_Basilica_San_Vitale_\(Ravenna\).jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/Justinian_I#/media/File:Mosaic_of_Justinian_I_-_Basilica_San_Vitale_(Ravenna).jpg))

3. Vojnici Rekonkviste

Kao i Zapadno Carstvo, Istočno Carstvo je imalo velikih problema s novačenjem ljudstva u osvit barbarskih provala. Pojedinci su pristupali vojsci iz političkih razloga, dok je velika većina stanovništva na sve načine pokušala izbjeći vojnu službu. Suvremenici nam govore da su se ljudi čak na razne načine samoozlijeđivali, ne bi li izbjegli novačenje. Unatoč svemu tome u Istočnome Carstvu je do 403. vojsku činilo isključivo stanovništvo unutar carstva.¹⁰ Naime car Karakala je 212. svim građanima dodijelio rimsko građansko pravo, a s time su došle i sve povlastice koje je carstvo pružalo. Prije se inače rimsko građansko pravo stjecalo služenjem u vojsci ili ako je netko po rođenju bio Rimljanin. Također česti građanski ratovi i popratna razaranja su bili čimbenici za smanjenje interesa za služenje u vojsci. Sve to je napokon kulminiralo 403. što je dovelo do velikog manjka ljudstva u vojsci. Carevi Istočnog Carstva, poglavito u 5. st., imali su velikih problema kada bi odlučili podići vojsku. Izbijale su pobune, pa su bili prisiljeni podmićivati barbarska plemena da se međusobno bore, a snažnijim neprijateljima poput Perzije su plaćali za mir.

Dolaskom Justinijana na vlast (527.-565.) vojska se postupno revitalizirala.¹¹ Važno je naglasiti da se revitalizacija vojske ne bi mogla dogoditi da nije bilo i ponovne revitalizacije ekonomije koja se već počela oporavljati za Justina. Zahvaljujući tim presudnim čimbenicima Justinijan je uspio držati malu, ali dobro uvježbanu i opremljenu vojsku. Važno je naznačiti da od Justinijanovog vremena *Foederati* (o kojima će biti više riječi kasnije) uključuju barbarske i domaće dobrovoljce u vojsku. Oni su zapravo bili mješavina stranih i domaćih dobrovoljaca koji su pristupili u vojsku. Još od Dioklecijanovih reformi je vojska je bila podijeljena na središnju, ekspedicijsku jezgru, *comitatenses*, te pogranične i stražarske odrede, *limitanei*.¹² Od Justinijanova vremena postojala je i urbana paravojska, sastavljena od građana jednog grada. Koristili su se za lokalnu

¹⁰ Nicolle David, *Romano-Byzantine Armies. 4th-9th. Centuries*, New York, Osprey Publishing, 1992. 4.

¹¹ Nicolle David, *Romano-Byzantine Armies. 4th-9th. Centuries*, New York, Osprey Publishing, 1992., 6.

¹² Nicolle David, *Romano-Byzantine Armies. 4th-9th. Centuries*, New York, Osprey Publishing, 1992., 7; Isaac Benjamin, The Meaning of the Terms Limes and Limitanei, *Society for the Promotion of Roman Studies*, Vol. 78. (1988), 125-147

obranu. Takva vrsta ljudi pod oružjem se prvo počela pojavljivati u Italiji, poglavito zbog dugog rata protiv Ostrogota. Imamo, primjerice, zapise koji govore da nakon konačnog povlačenja bizantske vojske iz Rima 592., u jeku langobardske invazije, Papa na vlastitu inicijativu formira profesionalnu plaćeničku postrojbu zvanu *Theodosiaci*, sastavljenu od različitih narodnosti i religija s Balkanskog prostora. Važno je naglasiti da je vojska u vrijeme Justinijana i nakon njega isključivo dobrovoljna.

Znamo da je definitivno za Justinijanove vladavine i nakon njega konjica bila ključan rod vojske Istočnog Carstva. Prokopije u svojim zapisima stalno hvali i naglašava važnost konjice. Ističe njihovu mobilnost, vješto ratničko umijeće, a posebice s lukom i strijelom. Posebno ističe Hune kao vrsne konjanike strijelce.¹³ Tijekom ovog rada će se vidjeti ta naglašena važnost konjice u vojnim djelovanjima, međutim, svejedno se ne smije zanemariti važnost pješastva, jer ono je i dalje ostalo neizostavni rod vojske, a njihova hrabrost i vojno umijeće ne zaostaje za onom od konjanika. Primjera radi, dobro uvježbano i disciplinirano pješastvo može izdržati juriš konjice bez većih poteškoća. Juriš konjanika nije poput topovske kugle koja razbija redove pješaka. Konj kao svjesna životinja neće udariti frontalno u pješake koji stoje u formaciji zida štitova, naoružane oštrim i uperenim kopljima. Njihova primarna uloga je, opetovanim jurišima slomiti moral branitelja kako bi panika izazvala procijepe u njihovim redovima. Kada bi se vojska od straha dala u bijeg onda bi im konjanici nanijeli strahovite gubitke. To možemo dobro vidjeti u bitci kod Hastingsa (14. listopada 1066.) kada je normansko teško konjaništvo Vilima Osvajača uspjelo tek iz petog juriša slomiti anglosasku volju za borbom.¹⁴

Vojske koje su predvodili generali za vrijeme Justinijanove rekonkviste, Belizar i Narzes, bile su sve do velike kuge 542. sačinjene u velikoj mjeri od domaćeg romejskog stanovništva. Naime, spomenuta kuga i loša demografija natjerale su Justinijana da potraži novi izvor ljudstva. Tako je, primjerice, u kampanjama između 527.-554., posebice nakon kuge, bio značajan priljev barbara u vojsku.¹⁵ Čak i prije kuge vojske nisu bile velike, u kampanjama nije bilo više od 20.000 ljudi, a i ta brojka je impresivna za ono

¹³ Nicolle David, *Romano-Byzantine Armies. 4th-9th. Centuries*, New York, Osprey Publishing, 1992., 8-10.

¹⁴ <https://www.britannica.com/event/Battle-of-Hastings>

¹⁵ Teall John L, „*The Barbarians in Justinian's Armies*“, *Speculum*, Vol. 40 (1965), 294-322., 294-296.

vrijeme. Prokopijevi izvori, ali i ostali izvori tog vremena, govore o tri vrste ljudi koji su pristupili u vojsku. Prvi su *Stratiotai ili Catalogoi*, stanovnici Carstva koji su uglavnom dobrovoljno pristupili vojsci. U drugu skupinu ubrajamo *Foederate*, sastavljene od građana i barbara koji pristupaju individualnim ugovorima. Treću skupinu čine *saveznici*, a riječ je o etnički homogenim jedinicama pod vodstvom svojih zapovjednika.¹⁶ Zapažamo da je u vrijeme Justinijanova ujaka Justina I., primjerice, *magister militum vacans* zvani Petar predvodio Hune u dvije ekspedicije u Kraljevstvo Lazika. Imamo i slučaj generala Sita, koji je pacificirao pleme Cani, na granici s kraljevstvom Lazika tako što ih je pokrstio i primio u službu kao saveznike.¹⁷ Zastupljenost barbara u rimskom vojnom kadru je najvidljivija među generalima (takoreći prva generacija najznačajnijih generala) Mundo, Sita, Hibid i Belizar tijekom rane faze Justinijanova vladanja.¹⁸ Svi su s izuzetkom Belizara bili barbari. Ovim primjerom se definitivno vidi da se vojnim zaslugama može, bez obzira na podrijetlo, napredovati u vojsci, a i vidi se da barbari tvore neizostavnu vojnu komponentu. Justinijan je, zbog problema s ljudskim resursima svoga Carstva, nastojao što je više moguće smanjiti gubitke u svojoj vojsci. Zato je tijekom Rekonkviste uvelike koristio diplomaciju i dogovore koji su se odvijali iza pozornice. Znamo da su, primjerice, zarobljenici iz prethodnih bitaka često stupali u vojsku kako bi zavrijedili slobodu, čak i plaću, a neki su se probili i do visokih položaja. Važno je znati da su i brojni arijevski kršćani bili prisutni u vojsci, poput Langobarda, Herula i dr. Oni su Justinijanu bili velik izvor konjanika, primjerice, za Afričku kampanju dali su ih oko tisuću.¹⁹

Na kraju ovog poglavlja naglasio bih važnost obavještajnog i protuobavještajnog djelovanja. Naime, u Istočnome Carstvu su postojali špijuni/izviđači zvani *kataskopoi*.²⁰ Oni bi otišli duboko u neprijateljski teritorij, neovisno bio mir ili rat, a najčešće pod krinkom trgovaca. Zapisivali bi važne informacije poput novo napravljenih utvrđenja, broja vojnika u njima, izrađivali bi i topografske karte različitih mjesta. Pratili bi dolazi li do mobilizacije vojske, koga će napasti i kojim pravcem će ići. Prema Prokopiju Justinijan je zanemario

¹⁶ Teall John L., „*The Barbarians in Justinian's Armies*“, *Speculum*, Vol. 40 (1965), 294-322., 296.

¹⁷ Teall John L., „*The Barbarians in Justinian's Armies*“, *Speculum*, Vol. 40 (1965), 294-322., 297-298.

¹⁸ Teall John L., „*The Barbarians in Justinian's Armies*“, *Speculum*, Vol. 40 (1965), 294-322., 299.

¹⁹ Kaegi Walter Emil, „*Arianism and the Byzantine army in Africa 533.-546.*“, *Traditio*, Vol. 21 (1965), 23-53., 28.

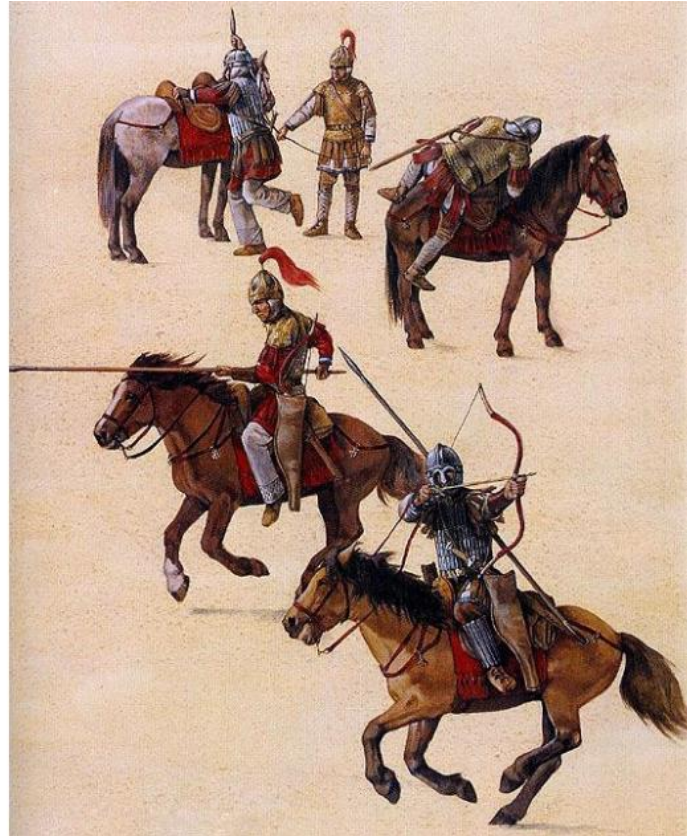
²⁰ Lee A.D., „*Procopius, Justinian and the Kataskopoi*“, *The Classical Quarterly*, Vol. 39 (1989), 569-572., 569.

ovu vojnu djelatnost, te je ukinuo *kataskopije*.²¹ Pisac je snažno osudio takvu odluku kao nelogičnu i štetnu jer je Perziji dala stratešku prednost.

²¹ Lee A.D., „*Procopius, Justinian and the Kataskopoi*“, *The Classical Quarterly*, Vol. 39 (1989), 569-572., 569.

Prikaz 3. Izgled vojske Istočnog Carstva u vrijeme Justinijana 6. st., (dostupno na: <https://weaponews.com/history/65356351-the-byzantine-army-under-the-emperor-justinian-a-few-words-about-the-m.html>)

Prikaz 4. *Bucellarii* koji su često činili srž konjaništva i osobnu stražu mnogih generala, uglavnom pripadnici bogatijeg staleža,

(dostupno na: <https://battlesandcampaigns.wordpress.com/2016/12/19/383/>)

4. Perzija, vječni neprijatelj

Rimsko Carstvo, a kasnije i Bizant, često je vodilo duge i iscrpljujuće ratove protiv sasanidske Perzije, svog višestoljetnog rivala na istočnim granicama. Oba su se carstva stalno pripremala za međusobne obračune, razvijali špijunske mreže te prilagođavali jedno drugome strategije i taktike. Iz tih razloga bili su jedno drugome dostojan protivnik te nijedna strana dugoročno nije mogla prevladati. No istočnorimski carevi stalno su morali biti na oprezu jer je Perzija koristila svaku priliku, zauzetost Carstva problemima u na Zapadu, primjerice za agresiju.

Prvi Perzijski napad bio je onaj na Iberiju, kršćansku kraljevstvo na granici dvaju carstava koje je bila u savezu sa Konstantinopolom. Kako je rat u spomenutoj zemlji napredovao Perzijanci su napali i susjedno kraljevstvo Laziku. Njihov inicijalni napad bio je vrlo uspješan. Naime, zauzeli su cijelu Laziku, a kralj Gurgen je pobjegao u Konstantinopol. Ubrzo je uslijedio Justinijanov protuodgovor, invazija na Persarmeniju.²² Vojska Istočnog Carstva pod vodstvom Site i Belizara je temeljito opljačkala i spalila tu pokrajinu, međutim, ratna se sreća okrenula. Nakon niza poraza vojska Istočnog Carstva je započela strateško povlačenje prema utvrđenom gradu Dari.

Perzijanci su pod svaku cijenu željeli Daru zbog njenog strateškog značaja za daljnji tijek kampanje, pa je i Belizar koncentrirao svoje snage za obranu. Bio je svjestan opasnosti od perzijske konjice. Naime, perzijski teško oklopljeni konjanici, *savarani* (Rimljani su ih zvali katafrakti), bili su vrsni profesionalci, unovačeni iz redova plemstva posvećenog ratovanju. Belizar je došao na ideju da iskopa niz rovova koji su bili puni šiljaka.²³ Belizar je raspolagao s 25.000 ljudi, među kojima 300 Herula i 1.200 Huna.²⁴ Nasuprot je stajalo 30.000 perzijskih vojnika, dobro istreniranih, opremljenih i ohrabrenih prethodnim uspjesima. Da Belizarova taktika upali sve je moralo ići određenim slijedom, zato je samo centar rimske vojske morao napredovati, kako bi natjerao neprijatelja da napadne lijevo i desno krilo. Najviši cilj je bio natjerati perzijsku konjicu da napadne lijevo

²² Hughes Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire, Westholme Publishing, 2009.,42.

²³ Hughes Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire, Westholme Publishing, 2009.,54.

²⁴ Teall John L, „*The Barbarians in Justinian's Armies*“, *Speculum*, Vol. 40 (1965), 294-322., 300.

i desno krilo, jer bi na taj način najveća prijetnja bila potpuno uništena ili minimalizirana kada bi upala u zamku. Kako su dani odmicali s tek nekoliko manjih okršaja, a odlučujuće bitke nigdje na vidiku, Far, vođa Herula predložio je Belizaru manju izmjenu u postojećem planu. Sa svojom konjicom sakrio se iza brda kako bi napao neprijatelja s leđa dok bi borba bila u punom jeku, čime bih isprovocirao perzijski protu odgovor na krilima. Da plan još bolje uspije preostala konjica je razvukla svoje položaje do onih gdje je bio Far kako bi prikrili njegov izostanak. Plan je uspio, a Perzijanci su bili hametice potučeni. Zatim je Dorotej, general s novonastalom titulom *magister militum per Armeniam*, potukao Perzijance u Armeniji.²⁵ Perzijski kralj je zbog navedenih događaja pristao na pregovore. Godine 532. bio je uspostavljen *Vječni mir* između Perzije i Rimskog Carstva. U Konstantinopolu su neki smatrali da je mir bio u neku ruku štetan po Carstvo jer Justinijan je morao premjestiti vojni stožer Mezopotamskog vojvode iz Dare u Konstantinu, te platiti 11.000 funti u zlatu (kada preračunamo u današnje kilograme to je 4.955 kg zlata).²⁶

Međutim, Perzijanci su prekršili *Vječni mir* upravo tijekom Belizarovog rata u Italiji, točnije dok je Ravena bila pod opsadom. Zahvaljujući svojim *kataskopoima* i nedostatkom istih u Istočnom Carstvu uspjeli su neopaženo napasti i osvojiti Laziku 541.²⁷ U svibnju 540. perzijska vojska je stigla pred Antiohiju, no stanovnici, ohrabreni dolaskom 6.000 *limitanaeia* iz Palestine, odbili su se predati.²⁸ Obrana grada ipak nije izdržala. Belizar je nakon povratka iz Italije bio poslan da spasi situaciju na istoku. Godine 541. je okupio sve vojnike koje je u kratkom vremenskom periodu uspio pronaći ili unovačiti. Dok je Belizar pustošio granična područja u Perziji Hosroje se 542. vratio sa svojom vojskom u Mezopotamiju i napao Edesu, ali je opsadu morao prekinuti nakon dva mjeseca i povući se.²⁹ Dok je trajala opsada Edesse, Perzijanci su ponovno odbijeni kod Dare. Novo,

²⁵ Hughes Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire, Westholme Publishing, 2009., 57-59

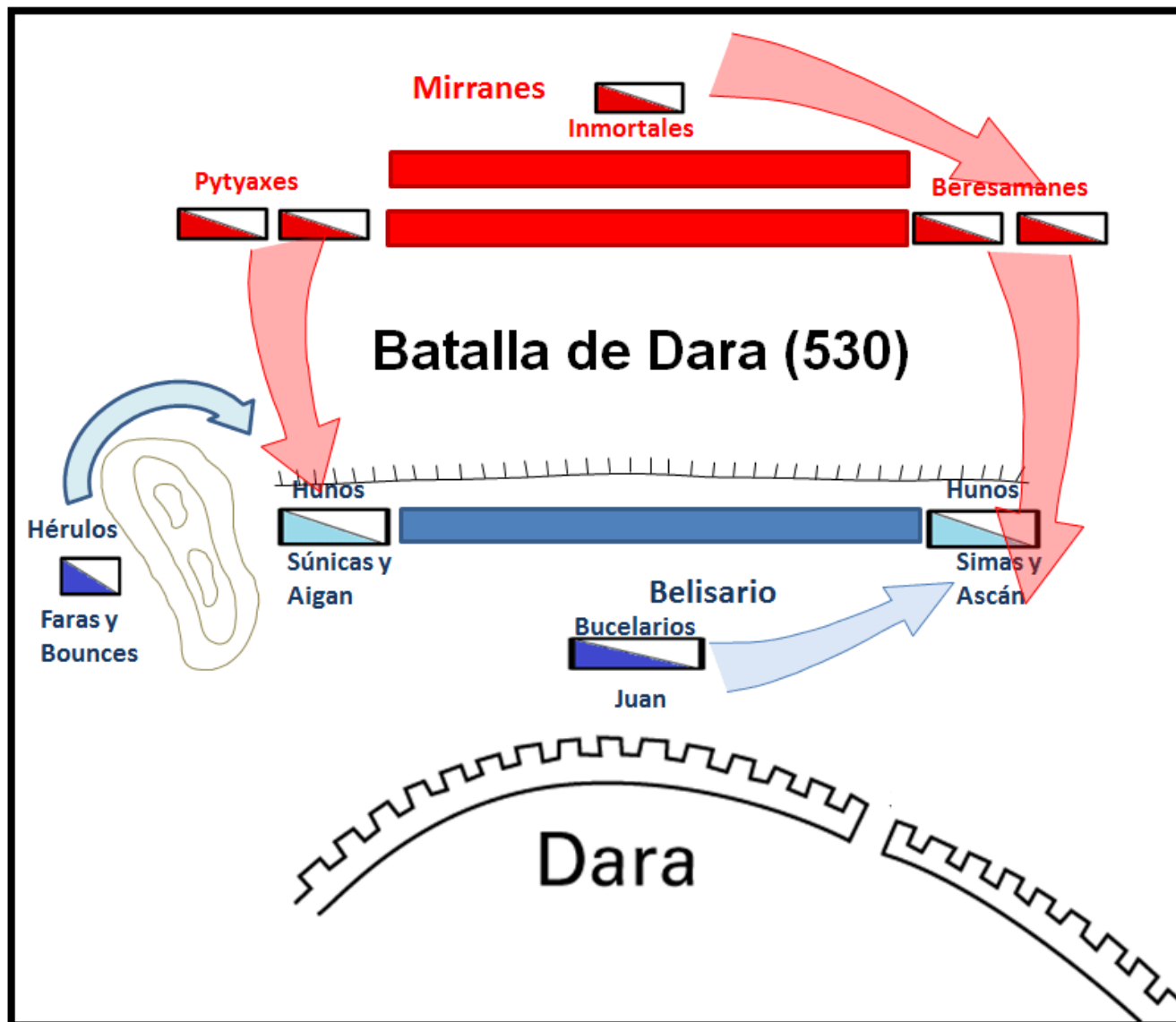
²⁶ Hughes Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire, Westholme Publishing, 2009., 73.

²⁷ Lee A.D., „*Procopius, Justinian and the Kataskopoi*“, *The Classical Quarterly*, Vol. 39 (1989), 569-572., 569.

²⁸ Heather Peter, „*Rome Resurgent: War and Empire in the Age of Justinian*“, New York, Oxford University Press, 2018., 218.

²⁹ Heather Peter, „*Rome Resurgent: War and Empire in the Age of Justinian*“, New York, Oxford University Press, 2018., 221.

petogodišnje primirje, sklopljeno je 545., a potrajati će sedamnaest godina.³⁰ Tad je Justinijan dobio vremena da se konačno pozabavi s Ostrogotima te razriješi situaciju na zapadu.

Prilog 5. Prikaz strateške raspodjele Perzijskih i Bizantskih snaga kod Dare 530., (dostupno na: <https://arrecaballo.es/edad-antigua/los-sasanidas/kavadh-i-498-531/>)

³⁰ Heather Peter, „Rome Resurgent: War and Empire in the Age of Justinian“, New York, Oxford University Press, 2018., 224.

5. Rekonkvista

Nakon što smo analizirali Justinijana kao cara, vojsku koja će sudjelovati u rekonkvisti, te Perziju koja je bila konstantna prijateljica Carstvu, napokon dolazimo do teme ovog rada, a to je *Justinijanova rekonkvista*. Obilježena je veličanstvenim uspjesima i usponima tijekom vraćanja teritorija uništenog Zapadnog Rimskog Carstva, ali je također bilo i mukotrpnih i iscrpljujućih sukoba, poput onih protiv Ostrogotskog Kraljevstva.

5. 1. Pad Vandalskog kraljevstva

Istočno Rimsko Carstvo u dva je navrata pokušalo skršiti Vandalsko Kraljevstvo. Prva ekspedicija 441. morala je biti otkazana zbog provale Huna, dok je druga, 468. završila teškim porazom objedinjene flote Zapadnog i Istočnog Carstva.³¹ Justinijan je odlučio povratiti izgubljene rimske teritorije, naravno uz minimalne gubitke. Od svih savjetnika jedino rizničar Ivan iz Kapadocije nije bio sklon vojnom pohodu, prvenstveno zbog dodatnog opterećenja koje bi on imao na financije, no Justinijan se nije dao smesti.³² Pošto nije htio nastupati kao osvajač trebao mu je valjan i opravdan povod za rat.

U kampanji su Bizantinci mogli računati i na pomoć i suradnju lokalnog stanovništva. Razlog je bio što su Vandali nakon uspostave svog kraljevstva, a definitivno nakon smrti Gejzerika i dolaskom njegova sina Humerika, progonili i prisilno preobraćali lokalno stanovništvo na arijevsku vjeru. Tek za Trasamunda (496-523), zastupnika politike mirnog preobraćenja, stanje se primirilo, ali je razdor bio prevelik.³³ Justinijan je dobio dugo očekivani povod za rat kada je Gelimer, uz skoro apsolutnu pomoć vandalskog vladajućeg sloja, svrgnuo novoga kralja Hilderika uz obrazloženje da se

³¹ Ostrogorski Georgije, *Povijest Bizanta 324.-1453. (Drugo dopunjeno izdanje)*, Zagreb, Golden marketing-Tehnička knjiga, 2006., 41.

³² Procopius, H.B. Dewing (trans.), *Histories of the Wars, Volume II: Books 3-4 (Vandalic War)*, London, William Heinemann; G.P. Putnam's Sons, 1916., 93.

³³ Hughes Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire, Westholme Publishing, 2009., 68-70.

previše dodvorava Justinijanu što bi moglo rezultirati gubitkom njihove neovisnosti.³⁴ Paradoksalno, upravo je Gelimer poslao caru Justinijanu darove kao znak mira i budućeg prijateljstva. Justinijan ga je odbio te diplomatski isposlovaio da ga ni Ostrogoti ne priznaju za legitimnog vandalskog kralja, jer je njihov kralj Atalarik bio maloljetan, a njegova majka Amalasuhta je željela potporu Istočnog Carstva kako bi ostala politički čimbenik u kraljevstvu nakon smrti svog muža.³⁵ Štoviše Amalasuhta je ekspedicijskoj vojsci dozvolila da stanu na Siciliju kako bi obnovili zalihe. Sicilija je pružala još jednu prednost, naime, flota se mogla kretati u smjeru Sicilije, pa odmah nakon toga iskrcati se u Africi. Plovidba obalom Afrike učinila bi ih vidljivim Vandalima što bi im dalo vremena za pripremu obrane. Ispalo je savršeno po Justinijana, a i u Sirakuzi je bila otvorena stalna tržnica da Belizarova vojska kupi zalihe.³⁶

Justinijan je inicirao pobunu u Libiji i Sardiniji i tako raspršio vandalske snage. Pudent je podigao bunu u Libiji, a Goda na Sardiniji. Pudent je molio Justinijana za pomoć s argumentom da on i njegovi ljudi žele biti podanici cara, a ne arijevskog vandalskog kralja. Justinijan je poslao manji odred na čelu s Totimuhom jer se vojska još okupljala za napad na Vandalsko Kraljevstvo. Ustanici su u konačnici uspjeli protjerati Vandale iz provincije Afrike. Goda je bio Gelimerov čovjek koji se trebao pobrinuti da Sardinija bude čvrsto u Vandalskim rukama. Međutim, kada je čuo da se, navodno, sprema pobuna u Libiji odlučio je stupiti u kontakt s Justinijanom. Justinijan je poslao Eulogija da pomogne ustanicima na Sardiniji, ali je Goda koji se u međuvremenu ponašao poput kralja, zatražio da ga se opozove.³⁷ Ne želeći ulaziti u sukob s pobunjenicima car je to i učinio..

Sada se napokon sve posložilo za invaziju, Justinijanov san mogao je započeti, također zahvaljujući i *Vječnom miru* koji je rasteretio istočnu frontu.³⁸ Godine 533., kada je Justinijan već sedam godina bio na vlasti, velika flota pod Belizarovim vodstvom je čekala da isplovi za Afriku. Svećenik Epifanije je održao prikladnu misu prije

³⁴ Hughes Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire, Westholme Publishing, 2009., 71.

³⁵ Procopius, H.B. Dewing (trans.), *Histories of the Wars, Volume II: Books 3-4 (Vandalic War)*, William Heinemann; G.P. Putnam's Sons, 1916., 71-72.

³⁶ Hughes Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire, Westholme Publishing, 2009., 73.

³⁷ Procopius, H.B. Dewing (trans.), *Histories of the Wars, Volume II: Books 3-4 (Vandalic War)*, London, William Heinemann; G.P. Putnam's Sons, 1916., 99-101.

³⁸ <https://www.britannica.com/place/Byzantine-Empire/The-6th-century-from-East-Rome-to-Byzantium>

isplovljavanja.³⁹ Belizar je bio odabran za vođu ekspedicije iz više razloga, među kojima i njegovo tečno poznavanje latinskog, jezika kojim se služilo lokalno romanizirano stanovništvo u Sjevernoj Africi. No, najvažniji razlog svakako su bile njegove dotadašnje vojne zasluge.⁴⁰ Također valja naglasiti da je, unatoč vandalskoj vladavini, većina rimskih municipalnih institucija ostala netaknuta.⁴¹ Upravo to je omogućilo Vandalskom Kraljevstvu da bude jedno od ekonomski najsnažnijih barbarskih država koje su nastale padom Zapadnog Carstva. Također, snažna trgovačka povezanost s Mediteranom je preživjela sve do 7. st. U lipnju 533. Belizar je s vojskom isplovio iz Konstantinopola, s njime su bili njegova žena Antonina i tajnik Prokopije.⁴² Vojska je bila sastavljena od pješaka i konjanika, a brojala je oko 16. 000 ljudi.⁴³ Najupečatljivije i najvažnije su bile konjaničke snage kojih je bilo 5.000 pod vodstvom Rufina, Aigna, Barbata i Papa te 10.000 pješaka pod primarnim zapovjedništvom Ivana. Također je bilo stranih plaćenika: 400 Herula pod Farom te 600 Huna pod Sinionom i Balasom. Za potrebe ekspedicije okupljeno je 500 brodova, nosivosti između 30 i 500 tona, s nekih 30.000 mornara, što bi u prosjeku značilo nekih 60 ljudi po brodu.⁴⁴ Kako bi u flotu održali na okupu i slučaju nevremena Belizar je jedra svojeg i još dva broda obojao u crveno, a tijekom noći su na vrhu jarbola imali upaljenu vatru. Kada bi pristali u neku luku, pošto je u ono doba jedini način bila plovidba od luke do luke, ulazak bi signalizirali trubama.⁴⁵ Pri dolasku u Sirakuzu Prokopije je uspostavio kontakt sa svojim starim prijateljem koji je poslovaao u Sirakuzi. Njegov prijatelj mu je prenio informacije koje je on dobio od svojeg sluga koji je netom bio u Kartagi, a to je da Vandali nisu ni svjesni nadolazeće invazije. Dodatan podatak koji potkrjepljuje tu informaciju je slanje 5.000 najboljih ljudi pod vodstvom Gelimerovog brata Tzaze da uguši pobunu na Sardiniji.⁴⁶ Čuvši te informacije Belizar je

³⁹ Procopius, H.B. Dewing (trans.), *Histories of the Wars, Volume II: Books 3-4 (Vandalic War)*, London, William Heinemann; G.P. Putnam's Sons, 1916., 111.

⁴⁰ Prokopios, Kaldellis Anthony, Dewing H. B., Mladjov Ian, *The Wars of Justinian*, Indianapolis, Hackett Publishing Company, Inc., 2014., 70.

⁴¹ Merrills H.A., *Vandals, Romans and Berbers: New Perspectives on Late Antique North Africa*, New York, Ashgate Pub Ltd, 2004., 4.

⁴² Hughes Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire, Westholme Publishing, 2009., 78.

⁴³ Teall John L., „*The Barbarians in Justinian's Armies*“, *Speculum*, Vol. 40 (1965), 294-322., 301.

⁴⁴ Hughes Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire, Westholme Publishing, 2009., 75-76.

⁴⁵ Procopius, H.B. Dewing (trans.), *Histories of the Wars, Volume II: Books 3-4 (Vandalic War)*, London, William Heinemann; G.P. Putnam's Sons, 1916., 119.

⁴⁶ Hughes Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire, Westholme Publishing, 2009., 80.

odmah isplovio za Afriku, iako je jedan od njegovih najboljih zapovjednika Dorotheos *magister militum per Orientum* umro.⁴⁷ Prošli su otočje Gozo i Maltu, dok konačno nisu stigli i iskricali se kod Ras Kabudia na obali Byzacene.⁴⁸ Belizar je poduzeo razne sigurnosne mjere, utvrdio je mjesto iskrcavanja rovovima, opkopima, straže su bile postavljene te je naredio da nekoliko brodova patrolira kako ne bi bili iznenađeni od strane vandalske mornarice. Naime spomenute 468. car Zapadnog Rimskog Carstva Antemije je predvodio miješanu mornaricu Zapadnog i Istočnog Rimskog Carstva.⁴⁹ S namjerom da zajedničkim naporima protjeraju Vandale iz provincije Afrike. Međutim flota je kod rta Bon bila potpuno potučena. Vandali su ih iznenadno napali zapaljenim brodovima, te tako potpuno uništili rimsku flotu.⁵⁰ Kada je Gelimer čuo za Belizarov dolazak, naredio je svome bratu Amatu u Kartagi da smakne Hilderika i njegove pristaše. Također mu je zapovjedio da skupi svu raspoloživu vojsku s namjerom da zarobe i poraze neprijatelja kod Ad Decimuma.⁵¹ U isto vrijeme je prosljedio i naredbu da se sva državna blagajna stavi u njegov brod, te da u slučaju njegova poraza brod ima da isplovi ka Iberskom poluotoku, pošto je Gelimer u trenutku invazije bio u pregovorima s Vizigotima po pitanju savezništva. Dok je Belizar činio sve kako bi se sprijateljio s lokalnim stanovništvom, Gelimer je činio odlučujuće pokrete kako bi izbacio Belizara iz Kraljevstva. Dok je njegov brat marširao iz Kartage da presretne Belizara kod Ad Decimuma, on je okupljao dodatne snage kod područja oko Hermione, nakon čega bi i on krenuo u susret bratu.⁵² Dok je Belizar čekao razvoj situacije u gradu Syllectusu, organizirao je svoju vojsku da krenu prema Kartagi. Naime Belizar je u grad Syllectus poslao izaslanstvo da vidi hoće li dobiti potporu od domaćeg romanskog stanovništva, kockanje mu se isplatilo, gradska vrata su bila otvorena, a stanovništvo i više nego sretno dolaskom carskih snaga.⁵³ Kasnije ćemo vidjeti koliko je bila važna suradnja lokalnog stanovništva s Belizarom, te kako je suradnja

⁴⁷ Procopius, H.B. Dewing (trans.), *Histories of the Wars, Volume II: Books 3-4 (Vandalic War)*, London, William Heinemann; G.P. Putnam's Sons, 1916.,131.

⁴⁸ Hughes Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire, Westholme Publishing, 2009., 80.

⁴⁹ <https://www.britannica.com/biography/Anthemius-Roman-emperor>

⁵⁰ Ostrogorski Georgije, *Povijest Bizanta 324.-1453. (Drugo dopunjeno izdanje)*, Zagreb, Golden marketing-Tehnička knjiga, 2006., 41.

⁵¹ Hughes Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire, Westholme Publishing, 2009., 80.

⁵² Hughes Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire, Westholme Publishing, 2009., 86.

⁵³ Procopius, H.B. Dewing (trans.), *Histories of the Wars, Volume II: Books 3-4 (Vandalic War)*, London, William Heinemann; G.P. Putnam's Sons, 1916.,145-151.

uskratila Gelimeru ključne informacije. Za to vrijeme 300 teško oklopljenih *bucellarii* konjanika je bilo stavljeno pod zapovjedništvo Ivana Armenskog, kako bi izviđao i javljao neprijateljske aktivnosti. Nekih 600 Huna pod Sinionom i Balasom je dobilo naredbu da čuvaju lijevo krilo, dok je Belizar s najboljim vojnicima bio u predvodnici.⁵⁴

Kako se Belizar približavao svome cilju shvatio je da su Vandali blizu, samo nije znao koliko su blizu te koliko ih je. Dok se vojska pripremala utaboriti za noć kod mjesta zvano Grasse nedaleko od Kartage. Belizarova predvodnica je imala okršaj s Vandalskom predvodnicom. Obje strane su se povukle nakon okršaja i prijavile incident.⁵⁵ Gelimerov plan bio je jednostavan, on bi iz Kartage zapriječio put Belizaru, dok bi bitka trajala, s ciljem da se napravi što veća pomutnja u Belizarevim redovima. Tim činom bi Belizar bio primoran poslati svoje rezerve i u taj bi trenutak Amat napao s leđa. Nije poznato koliko je ljudi brojala vandalska vojska, realne procjene su nekih 20.000 uz 5.000 koji su gušili pobunu na Sardiniji. U Gelimerovom planu je postojala određena mana. Naime postojale su tri ceste koje su vodile u smjeru Kartage. U slučaju da Belizar zaobiđe Gelimera, Kartaga je definitivno njegova jer će mu lokalno stanovništvo vrlo vjerojatno otvoriti vrata.⁵⁶ Kako bi se osigurao od takve opasnosti Gelimer je poslao svog rođaka Gibamunda da s 2.000 ljudi čuva jednu od pristupnih cesta, a u slučaju da Gelimer naiđe na Belizara ovaj bi ga napao s leđa.⁵⁷ Gelimer je s ostatkom vojske pratio cestu koja ide duž mora, a to se pokazalo ispravnim jer je Belizar odabrao taj put da bude blizu floti. Za bitku kod Ad Decimuma je važno naglasiti da nije bila riječ o jednoj jedinstvenoj bitki, nego se ona odvijala u četiri različite faze s različitim vremenskim razmacima.

U prvoj fazi, sudeći prema Prokopijevim izvješćima, u istome danu dogodile su se dvije bitke, negdje oko podne.⁵⁸ Gelimerov nećak Gibamundo s svojih 2.000 ljudi je naišao na hunsku predvodnicu, zapravo na svih 600 Huna, Gibamundo se počeo panično

⁵⁴ Hughes Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire, Westholme Publishing, 2009., 86.

⁵⁵ Procopius, H.B. Dewing (trans.), *Histories of the Wars, Volume II: Books 3-4 (Vandalic War)*, London, William Heinemann; G.P. Putnam's Sons, 1916., 151-153.

⁵⁶ Hughes Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire, Westholme Publishing, 2009., 87-89.

⁵⁷ Procopius, H.B. Dewing (trans.), *Histories of the Wars, Volume II: Books 3-4 (Vandalic War)*, London, William Heinemann; G.P. Putnam's Sons, 1916., 155.

⁵⁸ Hughes Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire, Westholme Publishing, 2009., 90-92.

povlačiti.⁵⁹ Prokopije kaže da je za to zaslužan jedan hunski konjanik koji je na vlastitu inicijativu krenuo u juriš i natjerao neprijatelja na povlačenje. To možda nije daleko od prave istine, naime Huni su bili poznati čak i među Vandalima kao veliki ratnici, što je moglo natjerati Gibamunda na povlačenje ne znajući koliko je Huna u protivničkoj vojsci. Gibamunda je taj potez stajao života, a i njegovi ljudi su bili desetkovani.

U drugoj fazi Amat je doživio katastrofu. Naime on je previše raširio svoje vojnike u koloni u više grupa ne više od 30 ljudi, s ciljem da što bolje izvidi rimske pozicije.⁶⁰ Ta odluka se pokazala katastrofalnom jer na njega je naletio Ivan sa svojih 300 *bucellari-a*. Nanio je neznatnu štetu Ivanovim ljudima, bio je ubijen, a njegova vojska je ostavljala trupla sve do zidina Kartage.

U trećoj fazi su Belizarove snage pretrpjele gubitke. Gelimer je s glavninom svoje vojske napao *foederate* kako bi zauzeo strateški važno brdo te ih porazio zahvaljujući velikoj brojčanoj nadmoći.⁶¹ Prije bitke za brdo i konačnog poraza, Belizaru je bila netom prije poslana informacija o tijeku događaja i molba za pomoć.

Nakon analize nesretnog događaja i pregrupiranja, Belizar je napao Vandale i porazio ih. Vandalska vojska se nije povukla, jer su mislili da je put zapriječen, pošto su saznali da su Gibamundo i Amat potučeni. Gelimer je navodno osobno vidio tijelo svog mrtvog nećaka Gibamundusa.⁶² Prokopije je zapisao da je Gelimer bio shrvan i izvan sebe te je to uvelike utjecalo na njegovu odluku gdje da se povuče. Međutim, da mu je lokalno stanovništvo javilo oba događaja točno u detalj, a sigurno bi da su bili prijateljski raspoloženi kao prema Belizaru, Gelimer je mogao vrlo lako napasti hunske konjanike koji su u trenutku kada je on zauzeo brdo pljačkali tijela poginulih i Ivana koji je raspršio svoju vojsku da pohvata što više Vizigota. Da je to učinio u trenutku dok je Belizar oklijevao i promišljao strategiju, mogao mu je nanijeti teške gubitke. Ipak, zahvaljujući prijateljski nastrojenom lokalnom stanovništvu prema Belizaru, a neprijateljski prema

⁵⁹ Procopius, H.B. Dewing (trans.), *Histories of the Wars, Volume II: Books 3-4 (Vandalic War)*, London, William Heinemann; G.P. Putnam's Sons, 1916., 159.

⁶⁰ Hughes Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, Westholme Publishing, 2009., 91-92.

⁶¹ Procopius, H.B. Dewing (trans.), *Histories of the Wars, Volume II: Books 3-4 (Vandalic War)*, London, William Heinemann; G.P. Putnam's Sons, 1916., 163-165.

⁶² Hughes Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire, Westholme Publishing, 2009., 94.

Gelimeru informacija mu je bila uskraćena. Tako se Gelimer umjesto u Kartagu povukao prema ravninama Baulle i ceste koja vodi za Nubiju jer je sklopio ranije savez s nekim tamošnjim plemenima.⁶³ Dan nakon bitke stigli su Ivan i Huni te, nakon razmjene informacija, krenuli za Kartagu. Pred zalazak sunca je stigao pred zidine Kartage. Iako su vrata bila otvorena odlučio se utaboriti na otvorenom i pričekati sutrašnji dan. Kada je ušao u Kartagu obećao je da nikome neće nauditi jer su došli osloboditi ih vandalskog jarma. Belizar je odmah počeo s obnovom zidina, kopanjem rovova i obrambenih jaraka oko grada kako bi se obranio od moguće Gelimerove prijetnje. Gelimerov brat Cacon se vratio sa Sardinije nakon što je dobio vijest o katastrofalnom porazu.⁶⁴ Gelimer je došao pred zidine Kartage, utaborio se i uništio akvadukt. Ušao je u pregovore s Hunima s ciljem da izdaju Belizara, a navodno je pokušao i Herule nagovoriti na izdaju jer su arijevska braća.⁶⁵ Belizar je od špijuna saznao za sve spletke. Hune je zasipao poklonima i raskošnim večerama, pa su mu i sami rekli da ih Gelimer nagovara na izdaju. Belizar i Huni su došli do dogovora o kojemu ćemo reći nešto kasnije. Kako bi moguće izdajnike držao na uzdi nabijao je glave na kolac svakog uhvaćenog izdajnika na gradske zidine. Gelimer se nadao potpori Berbera, međutim Berberi nisu bili previše zainteresirani. Pravi primjer je berbersko pleme Massagetai.⁶⁶ Oni su balansirali odnose između Gelimera i Belizara te su kao i ostali istaknuli da će se prikloniti pobjedniku.

Dolazimo do konačne bitke kod Trikamara 533. koja će odlučiti sudbinu Afrike za idućih stotinu godina.⁶⁷ Gelimer je negdje oko podneva izveo svoju vojsku iz logora da namami Belizara na otvorenu bitku, u vrijeme kad se smatralo da Bizantinci objeduju. Pretpostavlja se da je Belizar imao 8.000 vojnika, u početku većinom konjanika, te je još čekao nekih 10.000 pješaka koji su dolazili iz smjera Kartage. Gelimer je imao oko 15.000 ljudi, a također je u svojim redovima imao i Berbere iako nam njihov broj nije poznat. Kada vidimo omjer snaga jasno nam je zašto je Gelimer htio isprovocirati bitku. Bizantinci su

⁶³ Hughes Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire, Westholme Publishing, 2009., 94.

⁶⁴ Procopius, H.B. Dewing (trans.), *Histories of the Wars, Volume II: Books 3-4 (Vandalic War)*, London, William Heinemann; G.P. Putnam's Sons, 1916., 207.

⁶⁵ Hughes Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire, Westholme Publishing, 2009., 98-99.

⁶⁶ Prokopios, Kaldellis Anthony, Dewing H. B., Mladjov Ian, *The Wars of Justinian*, Indianapolis, Hackett Publishing Company, Inc., 2014., 195.

⁶⁷ Prokopios, Kaldellis Anthony, Dewing H. B., Mladjov Ian, *The Wars of Justinian*, Indianapolis, Hackett Publishing Company, Inc., 2014., 200.

bili iznenađeni Gelimerovom strategijom, te su bili uhvaćeni nespreni. Bizantinci su se morali užurbano rasporediti duž potoka, nasuprot Vandala. Pošto se Belizar priključio netom prije bitke raspoređivanje snaga je obavio Ivan Armenijski, a vjerojatno je i zapovijedao samom bitkom uz Belizarove savjete. Ivan je predvodio centar u kojem su bili *comitatusa* i zastava čitave vojske. Na lijevom krilu, ukupne snage do četiri tisuće ljudi, Martin, Valerijan, Ivan, Ciprian, Altije i Marcel su predvodili konjanike strijelce, a bili su pojačani i s *Foederatima*.⁶⁸ Na desnom krilu, jednako brojnom bili su Papa, Barbat, Aigan i još neki niži zapovjednici koji su zapovijedali regularnom konjicom. Na vandalskoj strani Cacon je vodio svoje veterane s kojima je došao sa Sardinije. Oni su bili smješteni u centru, a na desnom i lijevom krilu su bili vandalski *chiliarchsi*. Berberi su bili smješteni iza Vandala, a sam Gelimer je trčao od položaja do položaja da ohrabri svoje ljude. Huni su bili smješteni na isti način kao i Berberi, a to samo potvrđuje da su obje strane čekale razvoj događaja jer su Huni još Belizaru rekli da će se priključiti strani koja bude nadmoćna na bojištu. Gelimer je zapovjedio svojim ljudima da koriste samo mačeve u borbi, što daje naslutiti da je htio da bitka završi brzo i u jednom mahu.⁶⁹ Bitku je započeo Ivan tako što je na Belizarov savjet poslao nekoliko ljudi da se upuste u okršaj s Vandalskim centrom. Tzazo je nesmotreno krenuo u juriš da uništi trupe koje su poslone u okršaj, međutim, iako je napravio nesmotrenu odluku nije prešao potok jer bi tada bio potučen. Zanimljiva stvar je ta da Vandali nisu imali odgovarajući odgovor na konjanike strijelce. Ivan Armenski je primijetio da lijevo i desno krilo ne podržavaju centar, odlučio se u potpuni napad sa svojim centrom, te je poveo skoro sve *comitatuses*. Kada je bilo očito da je vandalski centar pred pucanjem, Huni su definitivno stali na stanu Belizara i krenuli u napad, u borbama je poginuo i Tzazon.⁷⁰ Čak su i Berberi stali na Belizarovu stranu kada su uvidjeli da su Vandali pred porazom.⁷¹ Unatoč pobjedi Belizar nije imao dovoljno ljudi da napadne kamp. Morao je pričekati pješake, stoga su njegovi vojnici krenuli pljačkati trupla. Prema Prokopiju, Vandali su tog dana izgubili 800 ljudi, a Rimljani

⁶⁸ Hughes Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire, Westholme Publishing, 2009., 100-101.

⁶⁹ Prokopios, Kaldellis Anthony, Dewing H. B., Mladjov Ian, *The Wars of Justinian*, Indianapolis, Hackett Publishing Company, Inc., 2014., 229.

⁷⁰ Hughes Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire, Westholme Publishing, 2009., 102-103.

⁷¹ Prokopios, Kaldellis Anthony, Dewing H. B., Mladjov Ian, *The Wars of Justinian*, Indianapolis, Hackett Publishing Company, Inc., 2014., 231.

50 ljudi.⁷² Nakon bitke došao je i ostatak bizantske vojske. Gelimer je s rodbinom i nekoliko sluga tijekom noći pobjegao iz logora, a kad su to saznali ostali Vandali i oni su počeli bježati. Belizar je ušao u prazan logor, a njegovi ljudi su odmah počeli pljačkati. Uspio je uspostaviti disciplinu do jutra, jer se bojao da to nije neka vandalska varka. Poslao je dvjestotinjak konjanika u potragu za Gelimerom. Gelimerov rizničar Bonifacije je poslao svoje ljude da se nagode s Belizarom jer nije bio u stanju isploviti za Iberski poluotok.⁷³ Belizar mu je dopustio da zadrži svoje osobno bogatstvo. Gelimer se predao Belizaru jer mu je ovaj obećao da mu neće nauditi, te ga je ispratio do Kartage. U isto vrijeme je poslao Kirila za Sardiniju sa značajnim vojnim snagama jer su lokalni stanovnici odbijali biti podložnici cara, misleći da je sve to vandalska prijevara. Kada je Kiril donio glavu Gelimerovog brata Tzaze otočani su povjerovali da su Vandali poraženi, te su postali podanici cara.⁷⁴ Kiril je također zaplovio i za Korziku, te je i njima pokazao Tzazinu glavu.

Grad Lilybaeum na Siciliji (danas Marsala) padom Vandalskog Kraljestva postao je kamen spoticanja između Ostrogota i Rimljana. Belizar je poslao garnizon u grad kako bi naglasio njegovu pripadnost Carstvu.⁷⁵ Ostrogoti pod Amalasantom su negodovali i zatražili da cijeli slučaj bude arbitražno predstavljen pred Justinijanom, a u samoj Italiji su se okolnosti počele mijenjati, međutim o njima ćemo poslije. Belizar je 534. pobjedonosno došao u Konstantinopol u pratnji ratnih zarobljenika s Gelimerom na čelu.⁷⁶ Trebalo bi za kraj spomenuti da je Belizar trijumfalno ušao u Konstantinopol, a to se u Carstvu nije dogodilo još od vremena cara Teodozija.

⁷² Prokopios, Kaldellis Anthony, Dewing H. B., Mladjov Ian, *The Wars of Justinian*, Indianapolis, Hackett Publishing Company, Inc., 2014., 103.

⁷³ Hughes Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire, Westholme Publishing, 2009., 103-107.

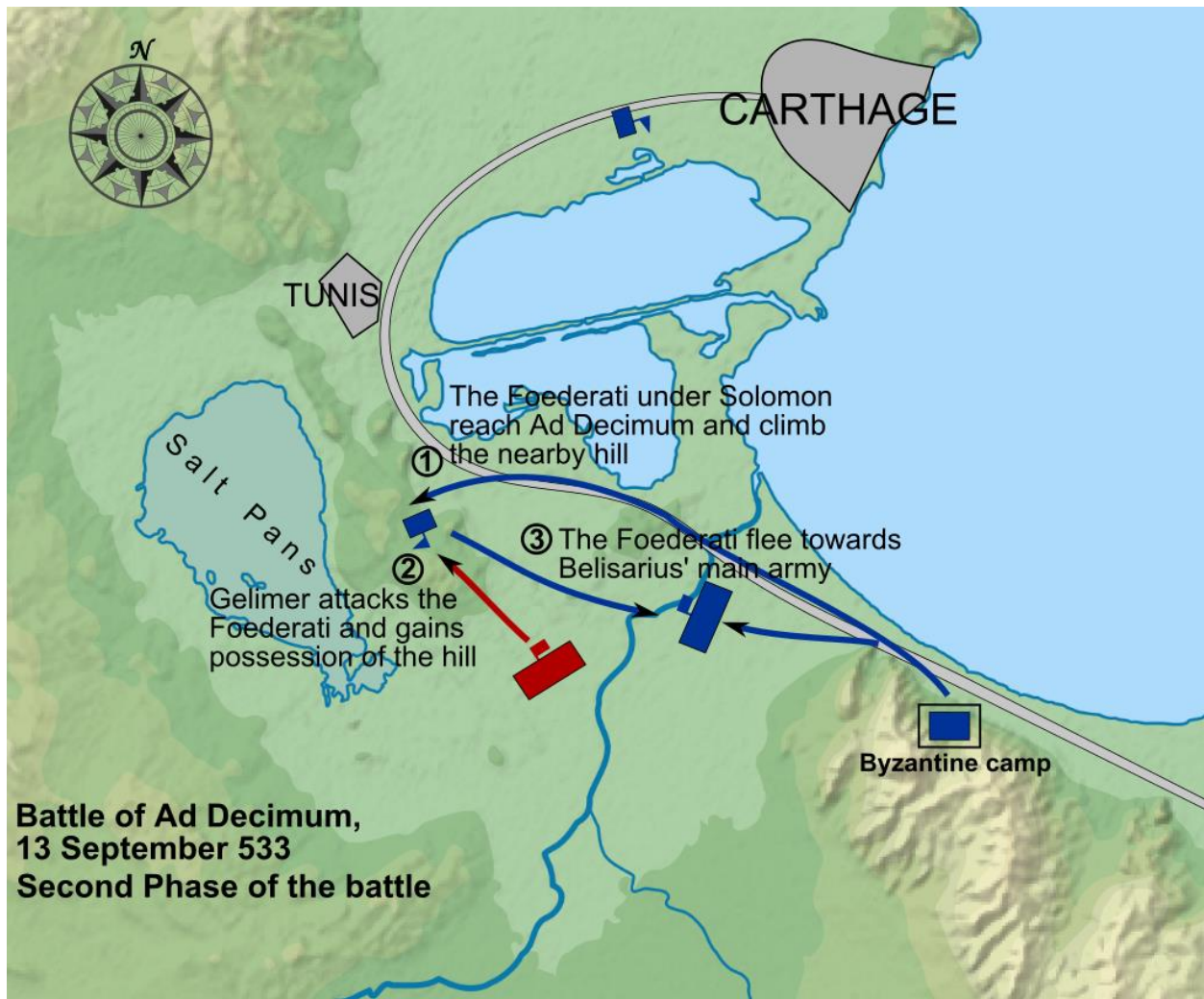
⁷⁴ Prokopios, Kaldellis Anthony, Dewing H. B., Mladjov Ian, *The Wars of Justinian*, Indianapolis, Hackett Publishing Company, Inc., 2014., 201.

⁷⁵ Hughes Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire, Westholme Publishing, 2009., 108.

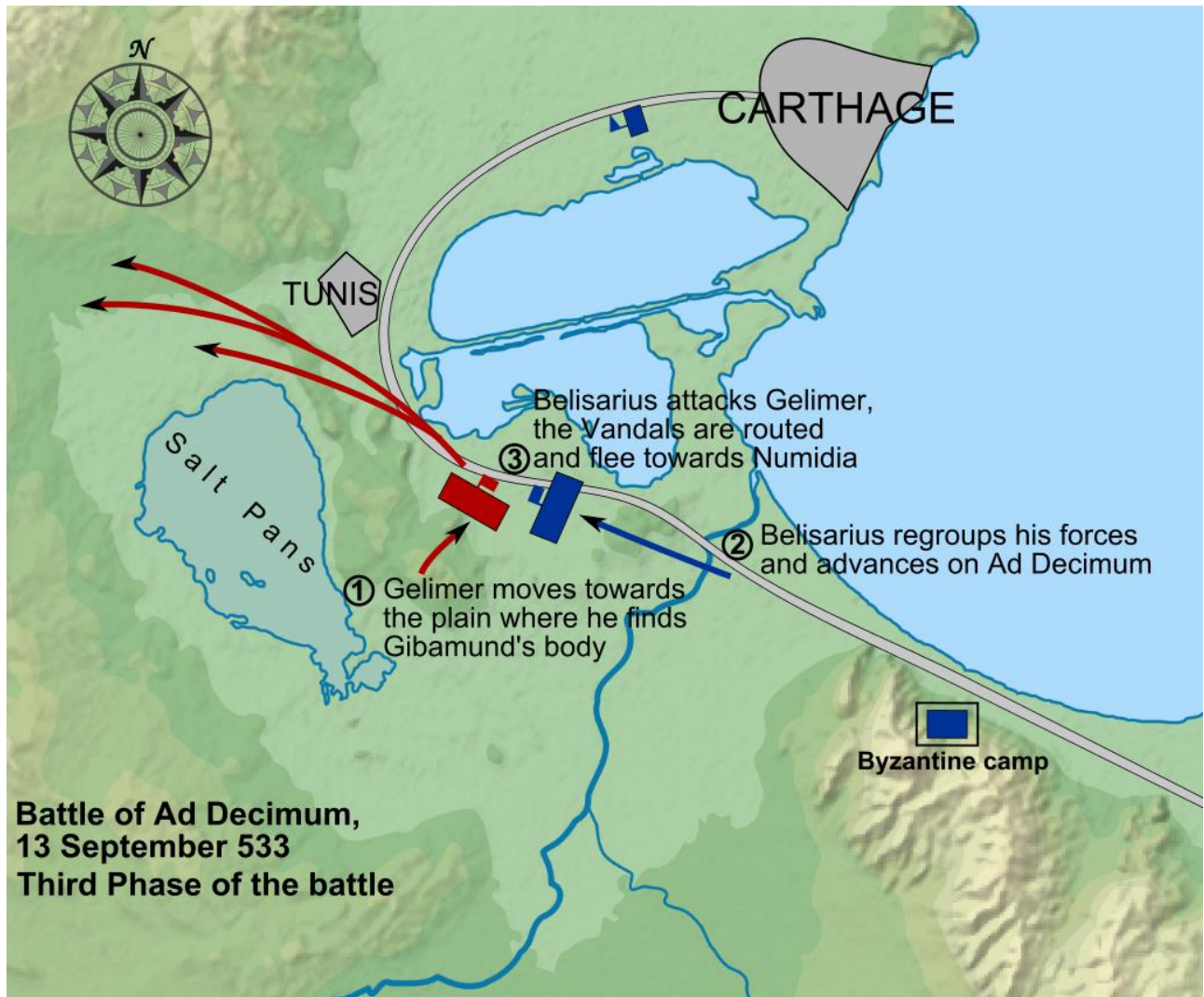
⁷⁶ Ostrogorski Georgije, *Povijest Bizanta 324.-1453. (Drugo dopunjeno izdanje)*, Zagreb, Golden marketing-Tehnička knjiga, 2006., 41.

Prilog 6. Bitka kod Ad Decimuma prva faza (dostupno na: https://www.wikiwand.com/en/Battle_of_Ad_Decimum)

Prilog 7. Druga faza bitke kod Ad Decimuma (dostupno na: https://www.wikiwand.com/en/Battle_of_Ad_Decimum)

Prilog 8. Konačan sukob kod Ad Decimuma (dostupno na:
https://www.wikiwand.com/en/Battle_of_Ad_Decimum)

5. 2. Iscrpljujući Ostrogotski rat

Od utemeljenja Ostrogotskog Kraljevstva njegovi su vladari su pokušali ostvariti suživot s lokalnim, romanskim stanovništvom. To se posebice vidjelo za Teodorika Velikog (488. - 526.) koji je nastojao održati dojam da, iako više carske vlasti nema, sve će ostati isto kao prije. Pažljivo je balansirao moć ostrogotske i rimske aristokracije, posebice senatora, budući da je romanska populacija bila demografski značajno nadmoćnija germanskoj. Ovakav sustav koji smo sada opisali zove se *Imitatio imperii*, a može se, primjerice, vidjeti i u naslovima koje su novi vladari preuzeli. Primjerice, Teodorik se nazivao *Flavius Theodoricus rex*.⁷⁷ Primjer oponašanja vlasti i držanja do rimske aristokracije, tradicije te same grandioznosti careva se može vidjeti kada je Teodorik sagradio mauzolej u Raveni. Krov tog mauzoleja je bio monolit 109 m³ dopremljen iz Istre.⁷⁸ Sama činjenica da su mauzoleje gradili samo carevi potvrđuje Teodorikovu politiku oponašanja vlasti rimskih careva.

Amalasuhta je pokušala svog sina Atalarika podučiti rimskom načinu vladanja, da bude što sličniji svome pokojnom djedu Teodoriku Velikom, koji je, navedenim stilom vladanja uspješno kontrolirao unutarnje poslove u Kraljevstvu. Plemstvo je ipak imalo druge planove. Htjeli su ga odgojiti u tradicionalnom, ratničkom duhu te se Atalarik, razapet između majke i plemstva, odao alkoholu. Amalasuhta je zbog razvoja situacije smatrala da Teodahad, nećak Teodorika Velikog treba biti budući kralj. Navodno je čitao antičke autore, što je potaklo Amalasuhtino zanimanje za njega.⁷⁹ Ta ideja joj se obila o glavu 534/535. kada je bila sklonjena s dvora na otok Martu te je izgubila svu političku moć. Iste te godine ubojice su je ubili u kadi. Kao mogući razlog se navodi osveta za njeno ubojstvo trojice ostrogotskih plemića godinu dana ranije.

Spomenuti događaj Justinijan je iskoristio kao povod za rat. Belizar je bio poslan da zauzme cijelu Siciliju ako ne naiđe na jači otpor. Pod zapovjedništvom je imao 4.000

⁷⁷ Scholl Christian, „*Imitatio Imperii?: Elements of Imperial Rule in the Barbarian Successor States of the Roman West*“, Peter Lang AG, 2017., 19-40., 20-22.

⁷⁸ <https://www.britannica.com/topic/Mausoleum-of-Theodoric>

⁷⁹ Burns S. Thomas *A History of the Ostrogoths*, Bloomington and Indianapolis, Indiana University Press, 1984., 203.

regularnih vojnika plus vlastite *bucellari* jedinice. Iskrcao se blizu grada Catanije koji se ubrzo predao, a isto su napravili i ostali gradovi na Siciliji s iznimkom Palerma.⁸⁰ Nakon kraće opsade Ostrogotska posada u Palermu se predala. Sirakuza je 31. prosinca simbolično otvorila vrata Belizarovim snagama kao simbol obnove carske vlasti.

U međuvremenu je Mundo, *magister militum per Illyricum*, započeo napade na Ostrogote s istoka. Prvo su pokušali zauzeti ostrogotski Sirmium i provinciju Pannonia Sirmensis, no u tome u početku nisu imali uspjeha. Osvajanje Ilirika bilo je važno kako bi se uspostavio kopneni opskrbeni pravac za Belizarovu vojsku u Italiji. Nakon što je Mundo zauzeo Salonu bile su poslane značajne ostrogotske snage pod vodstvom Gripe i Asimarija da se povrati taj važan grad, u čemu su i uspjeli.⁸¹ Međutim, nakon nekoliko krvavih okršaja Rimljani su uz veliku cijenu u ljudstvu odbili Ostrogote. Mundo i njegov sin su poginuli u sukobu, a Ostrogoti su potom pobjegli iz Salone za Italiju. Jer su saznali da Rimljanima dolazi novi val pojačanja. Ovom prilikom vrijedi spomenuti da je Justinijan poduzeo značajne mjere kako bi konsolidirao Ilirik u Carstvo. Počela su se graditi naselja novog oblika koja se zovu *civitas et castrum*, poput današnjeg Caričinog Grada (u vrijeme Justinijana se vrlo vjerojatno zvao Justiniana Prima). Zanimljivo je da u takvim naseljima prevladava sakralna arhitektura. Također na Jadranskoj obali imamo Bosar, velika naseobina od urbanog značaja na otoku Krku. Sam grad je bio neutvrđen i pun sakralnih građevina dok je na uzvišenju bila utvrda gdje bi se stanovništvo sklonilo za napada.⁸²

Belizar je 536. stupio na tlo južne Italije. Ključne bitke odvijale su se oko cesta zbog opskrbe u Kalabriji. Napredujući sjeverno od Rima prema Raveni kretao se Flaminijским putem. Kako je svaki otpor u južnoj Italiji bio skršen Belizar je nastavio Apijskom cestom (lat. Via Appia) prema Rimu. Ostrogotska posada je napustila Rim pošto ih nije bilo dovoljno. Pobjegli su Flaminijским vratima u smjeru nadolazeće Ostrogotske

⁸⁰ Heather Peter, „*Rome Resurgent: War and Empire in the Age of Justinian*“, Oxford University Press, 2018., 153.

⁸¹ Sarantis Alexander, „*War and Diplomacy in Pannonia and the Northwest Balkans during the Reign of Justinian: The Gepid Threat and Imperial Responses*“, *Dumbarton Oaks Papers*“, Vol. 63 (2009), 15-40., 25.

⁸² Ciglonečki Slavko, „*Justinijanovo utvrđivanje Ilirika*“, *Archaeologia Adriatica*, Vol. 3 (2009), 205-222., 208.

vojske.⁸³ U ožujku 537. Vitiges je opsjedao Rim.⁸⁴ Prije negoli se grad našao pod opsadom, Belizar je pokušao na sve načine usporiti Ostrogotsko napredovanje. Tako je primjerice kod Milvijskog mosta u obližnji toranj poslao ljude da brane prilaz mostu, međutim do jutra su dezertirali te je ostao samo on i njegovih 1.000 konjanika. Nakon krvave bitke kod mosta i pred samim vratima Rima sigurno je stigao u grad.⁸⁵ Belizar je tijekom opsade bio uvelike brojčano nadjačan, međutim obrana grada se nije pokolebala. Tijekom opsade Ostrogoti su sagradili veličanstvene opsadne sprave. Ipak bilo ih je vrlo lako onesposobiti jer su sprave bile pokretane od strane volova koji su bili laka meta za strijelce.⁸⁶ Belizar je tijekom opsade imao problema s manjkom hrane. Poslao je svoju ženu Antoninu i Prokopija da nabave zalihe u južnoj Italiji i dovedu potrebno ljudstvo, što im je i uspjelo. Nakon što su Belizaru počela dolaziti značajnija pojačanja Vitiges je zatražio mir. Ponudio je Justinijanu Siciliju i cijelu južnu Italiju do Napulja. Dok su pregovori trajali Belizar je formirao miješanu konjaničku vojsku od oko 2.000 ljudi pod zapovjedništvom Ivana (Vitalijanov nećak), s naredbom da pali i uništava sva gotska naselja duž Flaminijske ceste (lat. Via Flaminia) ako pregovori propadnu. Prokopije navodi da su Ostrogoti u proljeće 538. iznenadnim napadom prekršili primirje. Namjeravali su upotrijebiti akvadukt kako bi ušli u grad dok je druga jedinica napala zidine da odvraća pažnju branitelja, no plan im se izjalovio. Ivan je nakon tog čina započeo svoju krvavu i uspješnu kampanju, čak je zauzeo i grad Rimini, udaljen dva dana od Ravene.⁸⁷ Zatim je odbio napredovati dalje, zbog čega se našao u Ostrogotskom okruženju. Belizar je bio primoran usiljenim maršom pojuriti u pomoć njemu i svojim najboljim ljudima.⁸⁸

Nakon uspješno pružene pomoći uslijedila je žustra rasprava o daljnjem tijeku kampanje. Narzes je predlagao da se vojska podjeli na dva djela kako bi, osim Ravene napali i Osimo (izvorno Auximus). Na taj se način htio osigurati od možebitnog napada s

⁸³ Heather Peter, „*Rome Resurgent: War and Empire in the Age of Justinian*“, New York, Oxford University Press, 2018., 167.

⁸⁴ <https://www.britannica.com/biography/Witigis>

⁸⁵ Heather Peter, „*Rome Resurgent: War and Empire in the Age of Justinian*“, New York, Oxford University Press, 2018., 168-170.

⁸⁶ <https://www.britannica.com/event/Siege-of-Rome>

⁸⁷ Heather Peter, „*Rome Resurgent: War and Empire in the Age of Justinian*“, New York, Oxford University Press, 2018., 170-172.

⁸⁸ Procopius, Dewing H. B., Procopius: History of the Wars, Books 6.16-7.35: *Gothic War*, London, Loeb Classical Library, 1924., 27.

leđa.⁸⁹ Nakon duge rasprave i predočenog carevog pisma kao neospornog dokaza da je Belizar vođa ekspedicije, strasti su se smirile. Paranje je bio poslan da zauzme Urbino (Urbium), što je i uspio nakon kraće borbe. Upravo kada se činilo da osvajanje napokon ide glatko franačko-burgundska vojska od 10.000 ljudi napala je Milano.⁹⁰ Belizar je poslao Martina da razbije opsadu grada, međutim bio je neodlučan u toj namjeri jer nije imao dovoljno ljudi.⁹¹ Za to vrijeme izgladnjeli branitelji jeli su čak i miševе, mačke i pse. Vidjevši da pomoć ne dolazi vojnici na čelu s Mundilasom su predali Milano koji je spaljen i opljačkan, a većina stanovništva ubijena.⁹² Vitiges je poslao dva ambasadora u Perziju da poruče kako je rat u Italiji toliko žestok da je Istočno Carstvo vrlo vjerojatno zanemarilo istočne granice. Ambasadori su prema Perziji išli balkanskom rutom preko Male Azije (gdje su našli vrlo vjerojatno i prevoditelja) i Sirije. Kako je opsada Ravene potrajala, Belizar je bio prisiljen poslati i treću vojsku na rijeku Po kako bi onemogućio Vitigesovom nećaku Uranisu da prijeđe rijeku i umiješa se u sukob.⁹³ Belizar je izgladnjivanjem branitelja uspješno slomio otpor u Osimu i Fisuli, a zatim krenuo prema Raveni. Također je poslao dio vojske pod Magnusom da na sve načine zaustavi Ostrogotske opskrbne brodove koji su išli rijekom Po prema Raveni.⁹⁴

Važno je reći da je Belizar diplomatskim umijećem spriječio savez između Franaka i Ostrogota. To mu je poglavito uspjelo jer je Franke prikazao kao ljude koji krše sporazume. Belizar je poslao Vitalija da zauzme što više gradova u Venetskoj regiji, kako ne bi pali u ruke Francima koji su u to vrijeme bili u Liguriji.⁹⁵ Tijekom opsade Ravene izgorjela su skladišta žita u gradu. Prema Prokopiju moguće je da su za to bili zaslužni Belizarovi agenti ili kakav potkupljeni lokalni stanovnik, ali i da ih je zapalila Vitigetsova

⁸⁹ Procopius, Dewing H. B., Procopius: History of the Wars, Books 6.16-7.35: *Gothic War*, London, Loeb Classical Library, 1924., 27.

⁹⁰ Heather Peter, „*Rome Resurgent: War and Empire in the Age of Justinian*“, New York, Oxford University Press, 2018., 175.

⁹¹ Procopius, Dewing H. B., Procopius: History of the Wars, Books 6.16-7.35: *Gothic War*, London, Loeb Classical Library, 1924., 51.

⁹² Procopius, Dewing H. B., Procopius: History of the Wars, Books 6.16-7.35: *Gothic War*, London, Loeb Classical Library, 1924., 55

⁹³ Heather Peter, „*Rome Resurgent: War and Empire in the Age of Justinian*“, New York, Oxford University Press, 2018., 176.

⁹⁴ Procopius, Dewing H. B., Procopius: History of the Wars, Books 6.16-7.35: *Gothic War*, London, Loeb Classical Library, 1924., 107-113.

⁹⁵ Procopius, Dewing H. B., Procopius: History of the Wars, Books 6.16-7.35: *Gothic War*, London, Loeb Classical Library, 1924., 121.

supruga Matasunta. Dok su gorjela skladišta Belizar je dobio vijest da se utvrde u Alpama žele predati. Nakon što je poslao svog predstavnika lokalni zapovjednici na čelu s Sisigisom su se predali.⁹⁶ Dva senatora, Domnik i Maksim došli su po Carevom izričitom nalogu sklopiti mir prema kojemu bi sve južno od rijeke Po pripalo Istočnom Carstvu, a sjeverno Ostrogotima, što su oni u prihvatili.⁹⁷ Međutim, Belizar je odbio potpisati mirovni sporazum jer je bio blizu potpune pobjede. Odbio je Ostrogotsku ponudu da postane njihov kralj, jer bio je odan samo Justinijanu. Također nije ni pomišljao da sebe proglasi carem na zapadu što je bila druga opcija koju su mu ponudili Ostrogoti. Međutim, Ostrogoti su mu otvorili Vrata Ravene jer su mislili da će prihvatiti jednu od tih ponuda. No, on je naredio da se svi Ostrogoti razoružaju, a kralj Vitiges je bio zarobljen i odveden u Konstantinopol kao zatvorenik. Bilo je jasno da je Belizar odbio svaku njihovu ponudu, no Justinijan je nakon tog događaja bio sumnjičav prema svom generalu i izgubio je povjerenje u njega. Kako je već ranije spomenuto car je zahtijevao da sklopi mir s Ostrogotima te nakon toga hitno krene na istočnu granicu da odbije Perzijski napad. Belizar je zbog svog ponosa zanemario prvu naredbu, a drugu stavio na čekanje.

Dok je Istočno Carstvo bilo zauzeto Perzijom Ostrogoti su planirali ustanak. Ostrogotski plemići za svog novog kralja su izabrali iskazanog generala Totilu koji je bio u rodu s vizigotskim kraljem Teudisom.⁹⁸ Totila se proglasio kraljem Ostrogota vrlo vjerojatno 541., kada je novi rat s Perzijom već bio u punom zamahu, a u proljeće 542. započinje ofenzivne akcije protiv Istočnog Carstva.⁹⁹ Jedine izvori o Totili nalazimo u Prokopijevom djelu *Bellum Gothicum*.¹⁰⁰ Prokopije Totilu opisuje kao čestita čovjeka koji je odmah počeo s reformama. U vojsku je primao robove, carske dezertere te je također raspustio *latifundije*, dajući seljacima kontrolu nad zemljom koju su obrađivali. Tijekom svojeg gerilskog ratovanja nije palio sela niti ih pljačkao, jednostavno je rekao seljacima neka obrađuju zemlju. Takvim djelovanjem Totila je slomio dotad snažnu rimsku elitu koja

⁹⁶ Procopius, Dewing H. B., Procopius: History of the Wars, Books 6.16-7.35: *Gothic War*, London, Loeb Classical Library, 1924., 121-123.

⁹⁷ Procopius, Dewing H. B., Procopius: History of the Wars, Books 6.16-7.35: *Gothic War*, London, Loeb Classical Library, 1924., 125.

⁹⁸ <https://www.britannica.com/biography/Totila>

⁹⁹ Heather Peter, „*Rome Resurgent: War and Empire in the Age of Justinian*“, Oxford University Press, 2018., 176., 255.

¹⁰⁰ Moorhead John, „*Totila the Revolutionary*“, *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, Vol. 49 (2000), 382-386., 382.

je podupirala Justinijana. Mnogi plemeniti Rimljani pobjegli su iz Rima i Italije općenito u Konstantinopol 548.¹⁰¹ Vojska od oko 20.000 vojnika je krenula iz Ravene prema Veroni kako bi skršila novu Ostrogotsku prijetnju. Ostrogotska posada je pobjegla iz grada, međutim bizantski zapovjednici su se posvađali oko plijena jer godinama nisu primili plaću, te su se za to vrijeme Ostrogoti vratili i zatvorili gradska vrata. Nakon tog debakla vojska se povukla prema Faenzi. Totila je u nadolazećim danima s 300 konjanika potukao carsku vojsku (nije nam poznat broj carskih vojnika) kod rijeke Senio. Nadalje, Firencu je zauzeo uz pomoć glasina da je Ivan poginuo u boju, na što su branitelji klonuli duhom i pobjegli iz grada. Također su 542. pala utvrđenja Cesena, Urbino, Mons Ferentis i Petra Petrusa.¹⁰² Nakon što je pao Napulj u proljeće 543. Totila je svoje snage usmjerio sjeverno prema Rimu. Senatu je poslao otvoreno pismo kojim ih je podsjetio na dobra vremena Teodorika Velikog, međutim odgovora nije bilo.¹⁰³ Diogen, Belizarev kopljanik, čovjek od povjerenja je s 3.000 ljudi branio Rim.¹⁰⁴ Vođa *Isauriusa* zvan Pavao propovjednik odlučio je otvoriti vrata Ostrogotima jer mu je bila obećana nagrada, a plaću nisu primili godinama i rezultat je bio očekivan.¹⁰⁵ Nakon pada Rima Totila je obnovio mnoge javne zgrade te je održao utrke, a stanovništvu nije bilo nauđeno. Nakon Rima Totila se namjeravao iskrcati na Siciliji, međutim, na putu mu se ispriječio Diogen sa značajnim snagama, pa je odustao od tog nauma i opsjeo Civitavecchiu.¹⁰⁶ Uskoro je, Totila napustio opsadu nakon razmijene zarobljenika s Diogenom, znajući da ipak može prijeći na Siciliju zbog demoraliziranosti carske vojske koja nije htjela voditi bitku. Kako je stigao pred zidine Reggio Calabrije (Rhegium) zapovjednici Turimut i Himerije zajedno sa svojim ljudima su odbili prvotni napad. Nakon te pobjede nesmotreno su se odlučili na

¹⁰¹ Moorhead Johnn, „*Totila the Revolutionary*“, *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, Vol. 49 (2000), 382-386., 382-385.

¹⁰² Heather Peter, „*Rome Resurgent: War and Empire in the Age of Justinian*“, Oxford University Press, 2018., 255-257

¹⁰³ Burns S. Thomas *A History of the Ostrogoths*, Bloomington and Indianapolis, Indiana University Press, 1984., 204.

¹⁰⁴ Procopius, H.B.Dewing (trans.), *History of the Wars, Books 7.36-8 (Gothic War)*, London, Loeb Classical Library, 1928., 3.

¹⁰⁵ Procopius, H.B.Dewing (trans.), *History of the Wars, Books 7.36-8 (Gothic War)*, London, Loeb Classical Library, 1928., 13.

¹⁰⁶ Procopius, H.B.Dewing (trans.), *History of the Wars, Books 7.36-8 (Gothic War)*, London, Loeb Classical Library, 1928., 17-19.

otvorenu borbu, ali nakon procjene pravog stanja na terenu odlučili su se povući. Totila je ostavio dio vojske da opsjeda grad, a on je napao i veoma lako zauzeo Taranto.

Vojna posada u Mesini pod vodstvom Domnecija bila je presnažna, pa se Totila odlučio na masovnu pljačku i pustošenje Sicilije.¹⁰⁷ Istovremeno Reggio se zbog gladi predao. Prokopije u svojim zapisima tvrdi da se Totila povukao s Sicilije na nagovor njegova osobnog savjetnika Spinusa.¹⁰⁸ Naime, Spina su zarobili Rimljani te im je, u zamjenu za slobodu, obećao da će nagovoriti Totilu da napusti Siciliju. Pušten je u zamjenu za jednu plemenitu Rimljanku uz zavjet da će ispuniti obećano. Po svemu sudeći uspio je. Totila je s vojskom napustio Siciliju. Međutim, već tada je Totila bio obavješten o mogućoj novoj invaziji Justinijanovog nećaka Germana na Italiju. Povlačenje sa Sicilije je posljedično bila logična odluka.

Justinijan je Belizara poslao 543. nazad u Italiju. Tada je došao s malim snagama od oko 4.000 vojnika koje je okupio većinom na vlastiti trošak. Uspio je ponovno čak zauzeti i Rim. Belizar je cijelu sljedeću godinu očajnički branio ono malo područja što je ostalo pod kontrolom Istočnog Carstva. Napustio je Italiju u zimi 548. te se uputio u Konstantinopol gdje je razriješen dužnosti na vlastiti zahtjev. U ljeto 549. Totila je ponovno napao Rim. Dogodila se repriza prijašnjih događaja, Izaurijski kontigent je 16. siječnja 550. ponovno otvorio vrata Ostrogotima koji ulaze u grad. Totila je tada tražio mir s Justinijanom. Nudio je Siciliju i Dalmaciju, novčani danak i vojnu potporu, ali je Justinijan sve to odbio. Justinijanov nećak i poznati vojskovođa German je okupljao vojsku u Saloni za novu ekspediciju koja bi jednom zauvijek uništila Totilu, međutim umro je od nama nepoznatog uzroka.¹⁰⁹ Istovremeno je došlo i do provale Slavena, te je Ivan s tom vojskom bio prisiljen braniti sjeverne granice.¹¹⁰ Nakon nekog vremena, Narzes je preuzeo zapovjedništvo. Od cara je dobio veliku svotu novca, a ovaj put i sama vojska je bila značajne veličine. Smatra se da je Narzes iz Salone za Italiju krenuo u travnju 552.

¹⁰⁷ Procopius, H.B.Dewing (trans.), *History of the Wars, Books 7.36-8 (Gothic War)*, London, Loeb Classical Library, 1928., 29

¹⁰⁸ Procopius, H.B.Dewing (trans.), *History of the Wars, Books 7.36-8 (Gothic War)*, London, Loeb Classical Library, 1928., 45.

¹⁰⁹ Heather Peter, „*Rome Resurgent: War and Empire in the Age of Justinian*“, New York, Oxford University Press, 2018., 258-262.

¹¹⁰ Procopius, H.B.Dewing (trans.), *History of the Wars, Books 7.36-8 (Gothic War)*, London, Loeb Classical Library, 1928., 49.

Dao je razglasiti da će svim vojnicima plaće biti isplaćene u cijelosti nakon dugo godina neplaćanja, a to je vrijedilo i za brojne dezertere.¹¹¹ Totila je naredio mornarici da vrši prepade duž Jadranske obale kako bi zaustavili Narzesovo napredovanje. Ostrogotska mornarica potučena je od strane carske mornarice koju su oni sami prvotno proganjali. Ostrogoti su tog dana izgubili 36 brodova s najelitnijim ratnicima.¹¹² Dolaskom na Apeninski poluotok Narzes je zatražio dozvolu od franačkih zapovjednika u regiji Veneto za slobodan prolaz. Ostrogoti su, naime, predali Francima Veneto kako bi povukli ljudstvo iz te regije. Franci su odbili propustiti Narzesa i njegovu vojsku kroz Veneto. Dok je Narzes sa svojim suborcima raspravljao kako da najbolje postupe u predočenoj situaciji, došlo je nekoliko predstavnika lokalnog romanskog stanovništva. Obavijestili su generala da, i ako dobije dozvolu od Franaka za prolaz, daljnje napredovanje je nemoguće. Naime, u Veroni su bile koncentrirane značajne vojne snage pod zapovjedništvom Tisa. Narzes se našao neodlučan kako dalje napredovati. Na njegovu sreću Vitalijanov nećak Ivan ga je savjetovao da cijelom vojskom nastavi duž obale, jer je on upoznat s terenom.¹¹³ Narzes je napredovao nezaustavljivo, a uz pomoć pontonskih mostova je savladao svaku rijeku koja mu se našla na putu. Kada je stigao u Ravenu pridružili su mu se generali Valerijan i Justin, te ostatak rimskih postrojbi u toj regiji. Kod Rimina je naišao na prve probleme. Naime, most je bio teško oštećen, Osobno je otišao vidjeti u kakvom stanju je most, međutim, dogodio se krvavi okršaj u kojemu je Usdrilas, vođa ostrogotske posade, poginuo.¹¹⁴ Nakon tog događaja Ostrogoti su odlučili ostati unutar zidina i ne ometati daljnje napredovanje carske vojske. Narzes je nezaustavljivo napredovao Apeninskim poluotokom. Kao što je Cezar u vrijeme Rimske Republike u početku građanskog rata nevjerojatno brzo prodirao prema Rimu, tako je Narzes napredovao prema Totili. Totila je bio šokiran kad je čuo da je Narzes prošao Rimini, cijelu Toskanu te nadire prema Apeninima. Ostrogotski kralj više nije mogao čekati iako mu je nedostajalo još 2.000 konjanika koji su mu se trebali pridružiti. Prema Prokopijevim zapisima obje strane su se

¹¹¹ Procopius, H.B.Dewing (trans.), *History of the Wars, Books 7.36-8 (Gothic War)*, London, Loeb Classical Library, 1928., 329.

¹¹² Heather Peter, „*Rome Resurgent: War and Empire in the Age of Justinian*“, New York, Oxford University Press, 2018., 265.

¹¹³ Procopius, H.B.Dewing (trans.), *History of the Wars, Books 7.36-8 (Gothic War)*, London, Loeb Classical Library, 1928., 333-337.

¹¹⁴ Procopius, H.B.Dewing (trans.), *History of the Wars, Books 7.36-8 (Gothic War)*, London, Loeb Classical Library, 1928., 347-349.

utaborile podno Apenina, kod sela zvano Taginae, koje je, kako kaže, bilo okruženo brdima.¹¹⁵

Bitka kod Taginae, poznata i kao *Busta Gallorum*, odvila se u ljeto 552., a smatra se zadnjom velikom i konačnom u ratu protiv Ostrogota.¹¹⁶ Prvotni okršaji su se događali oko strateški važnog brda kojeg su u konačnici uspjele zadržati Narzesove snage. On je raspolagao s nekih 25.000 ljudi ako čitamo Prokopija, dok primjerice 590. povjesničar Mauricije navodi da je zapravo bilo 36.000 od kojih je 12.000 bilo konjanika.¹¹⁷ Ako uzmemo u obzir zadnju brojku to je značajno ljudstvo za kraj antike i početak srednjeg vijeka. Što se tiče same topografije bojišta ne znamo puno, znamo samo da je bilo puno brda. Narzesovo lijevo krilo bilo smješteno do jednog brda, a na tom lijevom krilu je Narzes pozicionirao sebe i Ivana s elitnim odredima. Desno krilo se sastajalo samo od konjanika pod vodstvom Valerijana i Ivana zvanog Proždrljivac, a na lijevo i desno krilo je bilo ravnomjerno raspoređeno oko 8.000 strijelaca.¹¹⁸ Kada je Totila napokon stiglo spomenutih 2.000 konjanika bio je spreman za završnu bitku. Narzes je naslutio da će Totila pokušati nešto neočekivano, pa je naredio svojim ljudima da jedu u smjenama.¹¹⁹ Ostrogoti su napali odmah nakon jela kako bi iznenadili Bizantince, jer vrijeme napada se poklapalo s vremenom kada su Bizantinci objedovali. Prokopije piše da je Totila upravo u tom trenutku na svome konju, u punom oklopu započeo ritualni ples prije bitke.¹²⁰ Totila je naredio svojim vojnicima da u juriš ponesu samo koplje i ništa drugo, konjaništvo bi prvo jurišalo, a pješastvo bi pratilo. Narzesovi strijelci su bili u formaciji polumjeseca, a ispred su ih branili pješaci i vojnici koji su sjahali s konja po Narzesovoj naredbi. Kako je konjanički napad bio krvavo odbijen, zahvaljujući dobrom rasporedu strijelaca, ostrogotsko konjaništvo je počelo panično bježati, te se sudarilo s nadolazećim

¹¹⁵ Procopius, H.B.Dewing (trans.), *History of the Wars, Books 7.36-8 (Gothic War)*, London, Loeb Classical Library, 1928., 353.

¹¹⁶ Rance Philip, „Narses and the Battle of Taginae (Busta Gallorum) 552: Procopius and Sixth-Century Warfare“, *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, 424.

¹¹⁷ Rance Philip, „Narses and the Battle of Taginae (Busta Gallorum) 552: Procopius and Sixth-Century Warfare“, *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, 448.

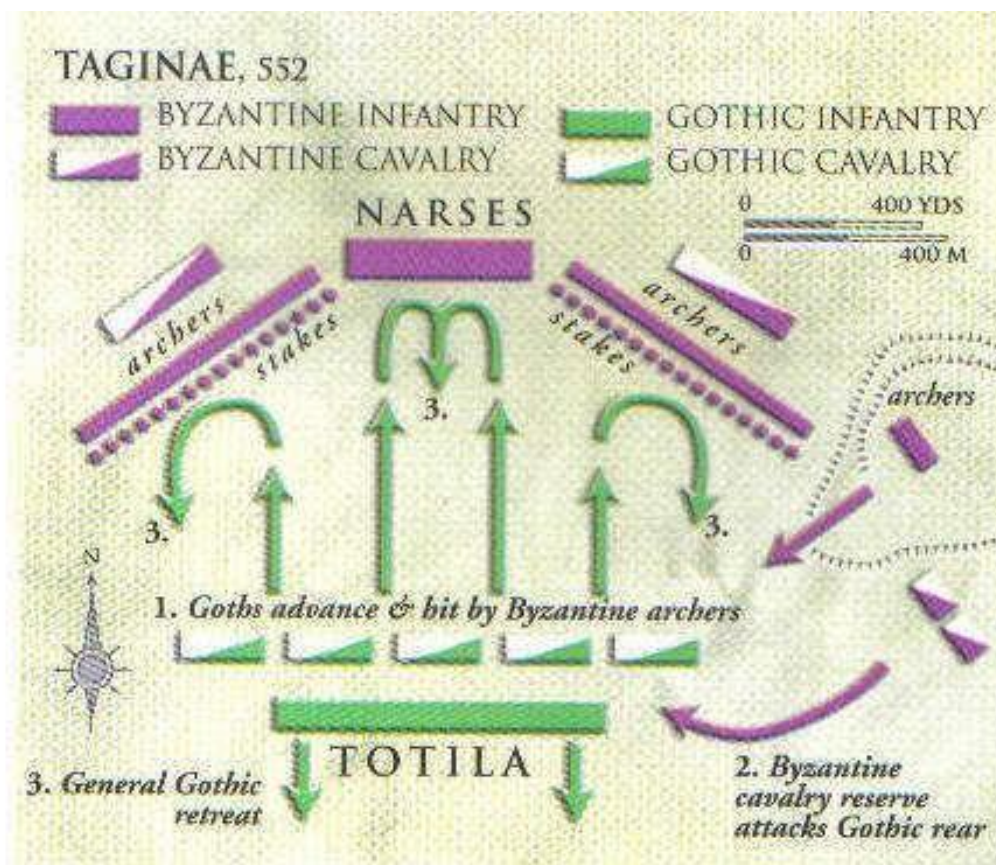
¹¹⁸ Rance Philip, „Narses and the Battle of Taginae (Busta Gallorum) 552: Procopius and Sixth-Century Warfare“, *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, 452-454.

¹¹⁹ Procopius, H.B.Dewing (trans.), *History of the Wars, Books 7.36-8 (Gothic War)*, London, Loeb Classical Library, 1928., 373.

¹²⁰ Burns S. Thomas *A History of the Ostrogoths*, Bloomington and Indianapolis, Indiana University Press, 1984., 238.

pješacima. Rezultat je bio potpuni kaos. Totila je bježao u pratnji petorice konjanika, međutim, bio je tijekom potjere teško ranjen od strane Asbada. Totila je preminuo od zadanih rana u mjestu Caprae.¹²¹

Ostrogotsko plemstvo za novog je kralja u Paviji izabralo Teju. Međutim i on je poginuo u bitci kod Mons Lactarius 552. Ostrogotsko Kraljevstvo prestalo je postojati 554. Izuzetak je bilo nekoliko ostrogotskih posada koje su sve do 561. pružale otpor u Veroni i Brescii.¹²²

Prilog 9. Prikaz bitke kod Taginae 552. (dostupno na: <https://alchetron.com/Battle-of-Taginae>)

¹²¹ Procopius, H.B.Dewing (trans.), *History of the Wars, Books 7.36-8 (Gothic War)*, London, Loeb Classical Library, 1928., 383-385.

¹²² Burns S. Thomas *A History of the Ostrogoths*, Bloomington and Indianapolis, Indiana University Press, 1984.,214-215.

5. 3. Kranji doseg rekonkviste

Justinijanova rekonkvista završila je manjom ekspedicijom protiv Vizigota na Iberskom (Španjolska) poluotoku. Justinijan je iskoristio građanski rat među Vizigotima za početak pohoda 550.¹²³ Carska vojska i mornarica zauzimali su mjesta koja su bila slabo branjena, a nisu se odvažili dublje prodrijeti u vandalski teritorij kako ne bi ujediniili opoziciju. Skromne carske snage postigle su razmjerno dobre uspjehe, osvojile su jugoistočni dio poluotoka s gradovima Kartagenom, Malagom i Cordobom, sve do Rta Sv. Vincenta na zapadu.¹²⁴ To su bile konačne granice do kojih je vojska Istočnog Rimskog carstva proširila svoju vlast na poluotoku do 554.¹²⁵

¹²³ Ostrogorski Georgije, *Povijest Bizanta 324.-1453. (Drugo dopunjeno izdanje)*, Zagreb, Golden marketing-Tehnička knjiga, 2006., 41.

¹²⁴ Vasiliev A.A., *History Of The Byzantine Empire*, Madison, Madison, The University of Wisconsin press, 1930., 90.

¹²⁵ Ostrogorski Georgije, *Povijest Bizanta 324.-1453. (Drugo dopunjeno izdanje)*, Zagreb, Golden marketing-Tehnička knjiga, 2006., 41

6. Zaključak

Kao što smo vidjeli Istočno Rimsko Carstvo pod Justinijanom je bilo vojno angažirano na svim vojnim frontovima. Borilo se s raznim neprijateljima, od Perzijanaca, Gota, Vandala, Vizigota do Slavena. Ipak Carstvo je imalo dovoljno snage za širenjem u tome turbulentnom vremenu. Zahvaljujući ekonomskom oporavku Justinijan je mogao imati malu, ali snažnu vojsku koja je uspijevala voditi rat na više bojišta. Vidjeli smo da je vojska u početku pretežno bila od domaćeg stanovništva da bi 542., nakon smrtonosne kuge udio barbara postao značajniji. Obrambeni ratovi protiv Perzije te Rekonkvista iziskivali su ogromna financijska sredstva. Također su se trošile značajne svote novca na gradnju monumentalnih građevina s Hagia Sophiom kao krunom građevinskih poduhvata. Ne smijemo zaboraviti da su se gradile i brojne nove utvrde kako bi se novi teritorij obranio. Sve u svemu, nakon Justinijana nije bilo cara koji je uspio osvojiti toliko teritorija. Simbolički efekt bio je ogroman, ali realno je Rekonkvista financijski iscrpila Carstvo te ga dugoročno oslabila. Sjeverna Afrika pala je u ruke arapskim osvajačima u 7. stoljeću dok su dijelovi Italije ostali pod bizantskom vlašću do pada Ravene u ruke Langobarda 751.

7. Bibliografija

1. Burns S. Thomas *A History of the Ostrogoths*, Bloomington and Indianapolis, Indiana University Press, 1984.
2. Ciglencečki Slavko, „Justinijanovo utvrđivanje Ilirika“, *Archaeologia Adriatica*, Vol. 3 (2009), 205-222.
3. Evans J. A. S., „Justinian and the Historian Procopius“, *Greece & Rome*, Vol. 17 (1970), 218-223.
4. Gordon C.D., „Procopius and Justinian's Financial Policies“, *Phoenix*, Vol. 13 (1959), 23-30.
5. Hughes Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire, Westholme Publishing, 2009.
6. Heather Peter, „*Rome Resurgent: War and Empire in the Age of Justinian*“, New York, Oxford University Press, 2018.
7. Isaac Benjamin, *The Meaning of the Terms Limes and Limitanei*, Society for the Promotion of Roman Studies, Vol. 78. (1988), 125-147.
8. J. A. S. Evans, *The Age of Justinian: The Circumstances of Imperial Power*, Routledge, 2000.
9. Jeffreys Elizabeth, *Jeffreys Michael, Scott Roger, The Chronicle of John Malalas (Byzantina Australiensia 4)*, Melbourne, Australian Association for Byzantine Studies, 1986.
10. Kaegi Walter Emil, „*Arianism and the Byzantine army in Africa 533.-546.*“, *Traditio*, Vol. 21 (1965), 23-53.
11. Lee A.D., „*Procopius, Justinian and the Kataskopoi*“, *The Classical Quarterly*, Vol. 39 (1989), 569-572.

12. Merrills H.A., *Vandals, Romans and Berbers: New Perspectives on Late Antique North Africa*, New York, Ashgate Pub Ltd, 2004.
13. Moorhead John, „*Totila the Revolutionary*“, *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, Vol. 49 (2000), 382-386.
14. Nicolle David, *Romano-Byzantine Armies. 4th-9th Centuries*, New York, Osprey Publishing, 1992.
15. Norwich John Julius, *Byzantium, Volume 1: The Early Centuries*, Penguin Books, 1990.
16. Ostrogorski Georgije, *Povijest Bizanta 324.-1453. (Drugo dopunjeno izdanje)*, Zagreb, Golden marketing-Tehnička knjiga, 2006.
17. Procopius, H.B.Dewing (trans.), *Procopius: History of the Wars: The Persian War*, London, Loeb Classical Library, 1914.
18. Procopius, H.B.Dewing (trans.), *History of the Wars, Books 7.36-8 (Gothic War)*, London, Loeb Classical Library, 1928.
19. Procopius, H.B. Dewing (trans.), *Histories of the Wars, Volume II: Books 3-4 (Vandalic War)*, London, William Heinemann; G.P. Putnam's Sons, 1916.
20. Prokopios, Kaldellis Anthony, Dewing H. B., Mladjov Ian, *The Wars of Justinian*, Indianapolis, Hackett Publishing Company, Inc., 2014.
21. Procopius, Dewing H. B., *Procopius: History of the Wars, Books 6.16-7.35: Gothic War*, London, Loeb Classical Library, 1924.
22. Rance Philip, „*Narses and the Battle of Taginae (Busta Gallorum) 552: Procopius and Sixth-Century Warfare*“, *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*,
23. Scott Roger D., Malalas, „*The Secret History, and Justinian's Propaganda*“, *Dumbarton Oaks Papers*, Vol. 39 (1985), 99-109.

24. Sarantis Alexander, „*War and Diplomacy in Pannonia and the Northwest Balkans during the Reign of Justinian: The Gepid Threat and Imperial Responses*, *Dumbarton Oaks Papers*“, Vol. 63 (2009), 15-40.
25. Scholl Christian, „*Imitatio Imperii?: Elements of Imperial Rule in the Barbarian Successor States of the Roman West*“, Peter Lang AG, 2017., 19-40.
26. Teall John L, „*The Barbarians in Justinian's Armies*“, *Speculum*, Vol. 40 (1965), 294-322.
27. Vasiliev A.A., *History Of The Byzantine Empire*, Madison, Madison, The University of Wisconsin press, 1930.

8. Internetski izvori

1. <https://www.britannica.com/event/Battle-of-Hastings> (posjećeno: 15. 8. 2020.)
2. <https://www.britannica.com/place/Byzantine-Empire/The-6th-century-from-East-Rome-to-Byzantium> (posjećeno: 16. 8. 2020.)
3. <https://www.ancient.eu/article/1282/battle-of-tricamarum/> (posjećeno: 16. 8. 2020.)
4. <https://www.britannica.com/topic/Mausoleum-of-Theodoric> (posjećeno: 17. 8. 2020.)
5. <https://www.britannica.com/biography/Witigis> (posjećeno: 17. 8. 2020.)
6. <https://www.britannica.com/event/Siege-of-Rome> (posjećeno: 17. 8. 2020.)
7. <https://www.britannica.com/biography/Totila> (posjećeno: 9. 9. 2020.)
8. <https://www.britannica.com/biography/Tribonian> (posjećeno: 10. 9. 2020.)

9. <https://www.britannica.com/biography/Anthemius-Roman-emperor> (posjećeno: 14. 9. 2020.)

9. Popis priloga

Prilog 1. Prikaz Istočnog Rimskog carstva nakon Justinijanove Rekonkviste

Prilog 2. Freska s prikazom Justinijana

Prilog 3. Izgled vojske Istočnog Rimskog Carstva u 6. st.

Prilog 4. Bucellarii

Prilog5. Prikaz strateške raspodjele Perzijskih i Bizantskih snaga kod Dare 530.

Prilog 6. Bitka kod Ad Decimuma prva faza

Prilog 7 Druga faza bitke kod Ad Decimuma

Prilog 8. Konačan sukob kod Ad Decimuma

Prilog 9. Prikaz bitke kod Taginae 552.

10. Sažetak

Kada je naslijedio svog ujaka Justina I. cara Istočnog Rimskog Carstva Justinijan (518-527.) je započeo reforme na području ekonomije i vojske. Kako bi sve bilo spremno za nadolazeću rekonkvistu dijelova Zapadnog Rimskog Carstva. Prokopije nam je ključna osoba za ovo razdoblje jer preko njega saznajemo događaje iz tog doba. Justinijan je u svojoj vjsci imao domaće romansko stanovništvo i barbare. Nakon *vječnog mira* 532. s Perzijom sve je bilo spremno za početak Rekonkviste. Godine 533. već iskušani general Belizar s 16.000 vojnika plovi za Afriku kako bi osvojio Vandalsko Kraljevstvo. Vandali su bili konačno pobijeđeni u bitci kod Tricameruma 533., što je označilo kraj njegovog Kraljevstva. Belizar 535. kreće u pohod na Gotsko Kraljevstvo. Taj dugi i iscrpljujući rat pun prevrata trajati će sve do 555. U tome ratu najvažniji ljudi su bili Belizar, Vittiget, Totila i konačno Narzes. Također su u to vrijeme trajali sukobi i u Dalmaciji protiv Gota. Justinijan je 550. poslao manju mornaricu da na Iberski poluotok, jer u to vrijeme je među Vandalima bjesnio građanski rat. Vojne operacije su trajale sve do 554., a s južnim djelom Iberskog poluotoka je bila zaokružena Justinijanova rekonkvista.

Ključne riječi: Justinijan, Belizar, Totila, Rekonkvista, Perzijanci, Vizigoti, Vandali

11. Abstract

When he succeeded his uncle Justin I, emperor of the Eastern Roman Empire, Justinian (518-527) began reforms in the field of economy and army. To get everything ready for the upcoming reconquest of parts of the Western Roman Empire. Procopius is a key person for us for this period because through him we learn about the events of that time. Justinian had a local Roman population and barbarians in his army. After the Eternal Peace of 532 with Persia, everything was ready for the beginning of the Reconquista. In 533, the already tried and tested general Belisarius sailed for Africa with 16,000 troops to conquer the Vandal Kingdom. The Vandals were finally defeated at the Battle of Tricamerum in 533, marking the end of their Kingdom. In 535, Belisarius set out on a campaign against the Gothic Kingdom. This long and exhausting war full of upheavals will last until 555. In that war the most important people were Belisarius, Vitigis, Totila and finally Narzes. Conflicts also took place in Dalmatia at that time against the Goths. In 550, Justinian sent a smaller navy to the Iberian Peninsula, because at that time a civil war was raging among the Vandals. Military operations lasted until 554, and Justinian's reconquest was completed with the southern part of the Iberian Peninsula, now firmly being in the Byzantine hands.

Keywords: Justinian, Belisarius, Totila, Reconquista, Persians, Visigoths, Vandals